

Na osnovu člana 32. tačka 6. i 20. Zakona o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik RS“, broj 129/07 i 83/14), člana 41. tačka 7. i 34. Statuta grada Novog Pazara („Službeni list grada Novog Pazara“ br. 4/13 – prečišćen tekst, 8/14, 1/15 i 6/16) i člana 113. Poslovnika Skupštine grada Novog Pazara („Službeni list grada Novog Pazara“, broj 7/13 – prečišćen tekst), Skupština grada Novog Pazara na sednici održanoj, 08.12.2016. godine, donela je

**ODLUKO O
IZMENAMA I DOPUNAMA
LOKALNOG AKCIONOG PLANA ZA UNAPREĐENJE POLOŽAJA IZBEGLIH, INTERNO
RASELJENIH LICA I POVROTNIKA PO SPORAZUMU O READMISIJI I REAGOVANJE U
MIGRATORNIM KRIZAMA ZA GRAD NOVI PAZAR 2016-2020**

Član. 1

U poglavlju 5 LAP-a, specifični cilj 5 se menja i glasi: „U periodu 2016-2020 poboljšati uslove života u naseljima Blaževo – Vržogrnce, Dojeviće, Šavci, „Mahala“ i drugim naseljima u kojima žive Romi, IRL i povratnici po Sporazumu o readmisiji“

Član. 2

U poglavlju 6 LAP-a, u „Aktivnosti – zadaci za realizaciju LPA“, specifični cilj 5 se menja i glasi:

- „U periodu 2016-2020 poboljšati uslove života u naseljima Blaževo – Vržogrnce, Dojeviće, Šavci, „Mahala“ i drugim naseljima u kojima žive Romi, IRL i povratnici po Sporazumu o readmisiji“

kao i sledeće aktivnosti u okviru ovog specifičnog cilja poglavlja 6:

- 5.1.3. Rekonstrukcija puta i izgradnja ulica u naseljima Blaževo – Vržogrnci, Dojeviće, Šavci, „Mahala“ i drugim naseljima u kojima žive Romi, IRL i povratnici.
- 5.1.4. Rešavanje problema deponovanja komunalnog otpada i javne higijene u naseljima Blaževo – Vržogrnci, Dojeviće, Šavci, „Mahala“ i drugim naseljima u kojima žive Romi, IRL i povratnici.
-

Član.3

U poglavlju 6 LAP-a, u „Aktivnosti – zadaci za realizaciju LPA“, u specifičnom cilju 5 se dodaje sledeća aktivnost i glasi:

- 5.1.5. Rešavanje problema vodosnabdevanja i energetske efikasnosti u naseljima Blaževo – Vržogrnci, Dojeviće, Šavci, „Mahala“ i drugim naseljima u kojima žive Romi, IRL i povratnici.

Član. 4

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu grada Novog Pazara“

SKUPŠTINA GRADA NOVOG PAZARA

Broj:9-99/16

U Novom Pazaru, 08.12.2016. godine

Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po sporazumu o readmisiji i reagovanje u migratornim krizama za grad Novi Pazar 2016-2020

**REPUBLIKA SRBIJA
GRAD NOVI PAZAR**

Novi Pazar, avgust 2016. godine

SADRŽAJ

UVOD.....	2
ŠTA JE LPA ZA UNAPREĐENJE POLOŽAJA IZBEGLIH, INTERNO RASELJENIH LICA I POVRATNIKA PO SPORAZUMU O READMISIJI I REAGOVANJE U MIGRATORNIM KRIZAMA	3
POGLAVLJE 1. OSNOVNI PODACI O GRADU NOVOM PAZARU	6
<i>Geografski položaj i struktura</i>	6
<i>Demografski podaci</i>	6
<i>Zaposlenost</i>	9
<i>Nezaposlenost</i>	9
<i>Privreda</i>	10
POGLAVLJE 2. PODACI O IZBEGLIM, INTERNO RASELJENIM LICIMA I POVRATNICIMA PO SPORAZUMU O READMISIJI NA TERITORIJI GRADA NOVOG PAZARA	13
<i>Izbeglice</i>	13
<i>Interno-raseljena lica.....</i>	14
<i>Povratnici po sporazumu o readmisiji</i>	14
<i>Migranti sa Bliskog istoka</i>	16
<i>NVO i izbeglice, interno raseljena lica, povratnici i migrantska kriza</i>	17
POGLAVLJE 3. ANALIZA SITUACIJE I ZAKLJUČCI	18
<i>Analiza ili Pregled dokumentacije</i>	18
<i>Analiza stanja.....</i>	19
<i>Analizom zainteresovanih strana</i>	21
<i>Analiza problema</i>	22
<i>Opšti zaključci analize – sporna pitanja.....</i>	23
POGLAVLJE 4. PRIORITETNE CILJNE GRUPE	25
POGLAVLJE 5. OPŠTI I SPECIFIČNI CILJEVI.....	26
POGLAVLJE 6. AKTIVNOSTI – ZADACI ZA REALIZACIJU LPA	27
POGLAVLJE 7. RESURSI/BUDŽET	39
POGLAVLJE 8. ARANŽMANI ZA PRIMENU	39
POGLAVLJE 9. PRAĆENJE I OCENA USPEŠNOSTI (MONITORING I EVALUACIJA).....	40

UVOD

UVODNA REČ GRADONAČELNIKA

Grad Novi Pazar je multikulturni i multietnički centar u kome živi 100.410 stanovnika. Od ratnih delovanja na prostorima bivše Jugoslavije, utočište je našlo više hiljada izbeglica, interno raseljenih lica i povratnika po sporazumu o readmisiji. Mnogima od njih je Novi Pazar bio polazna stanica za odlazak u zemlje zapadne Evrope, Australije i Amerike uz pomoć UNHCR i IOM. Među izbeglim, interno raseljenim licima je veliki broj socijalno ranjivih grupa (stara lica, samohrane majke, osobe sa invaliditetom, višečlane i višegeneracijske porodice, porodice sa nestalim ili kidnapovanim članovima porodice, porodice sa decom ometenom u razvoju) kojima je potrebna pomoć u obezbeđivanju adekvatnog smeštaja i zaposlenja.

Grad Novi Pazar je uz pomoć Vlade Republike Srbije, Komesarijata za izbeglice i domaćih i međunarodnih organizacija godinama ulagao napore da što je moguće više pomogne rešenje problema izbeglih i privremeno raseljenih lica. Grad Novi Pazar, ovom prilikom pristupa izradi Lokalnog akcionog plana za unapređenje položaja izbeglih i interno raseljenih lica i povratnika po sporazumu o readmisiji kako bi se sagledali svi uticaji, angažovale sve zainteresovane strane i isplanirali načini podrške ovoj ciljnoj grupi.

U ovom Akcionom planu su takođe analizirane nedavne migracije stanovništva sa Bliskog istoka i angažovanost zajednice da pomogne ovoj grupi. Osvrt na moguće načine delovanja i zbrinjavanja stanovništva ukoliko se sam grad bude suočio sa prilivom sa navedenih prostora.

Izražavamo svoju spremnost da realizujemo planove i projekte kojima se bavi Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih i interno raseljenih lica i povratnika po Sporazumu o readmisiji, kao i reagovanje u migratornim krizama u toku planiranog vremenskog perioda, kako bi se smanjilo njihovo sveukupno društveno siromaštvo i povećao nivo socijalne integracije izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika u život lokalne zajednice, odnosno pružila pomoć i podrška svim licima koja zbog dešavanja na svojim traže utočište i miran život na drugim područjima.

Grad Novi Pazar je lider regionalnog razvoja, napredna multietnička i multikonfesionalna zajednica ravnopravnih građana, sa postignutom punom socio-ekonomskom sigurnošću življenja koja počiva na transparentom partnerstvu javnog, civilnog i privatnog sektora usmerenog na izgradnju usluga primerenih potrebama korisnika.

Poučen prošlošću - Novi Pazar brine o građaninu, neguje kulturna bogatstva i gradi evropsku budućnost.

Gradonačelnik grada Novog Pazara
Nihat Biševac

ŠTA JE LOKALNI PLAN AKCIJE ZA UNAPREĐENJE POLOŽAJA IZBEGLIH, INTERNO RASELJENIH LICA I POV RATNIKA PO SPORAZUMU O READMISIJI I REAGOVANJE U MIGRATORNIM KRIZAMA

U ovom dokumentu pod procesom *lokalnog akcionog planiranja unapređenja položaja izbeglih¹, interno raseljenih lica² (IRL) i povratnika po sporazumu o readmisiji s EU³ i reagovanje u migratornim krizama* podrazumevamo proces donošenja odluka o tome koje promene značajne za život izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po sporazumu o readmisiji (u daljem tekstu povratnika) nameravamo da ostvarimo u svom lokalnom okruženju u toku predviđenog vremenskog perioda, kao i načine kako bi se . Taj proces se zasniva na identifikovanju najboljeg načina angažovanja kapaciteta svih socijalnih aktera u zajednici u planiranju i primeni plana.

Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja izbeglih, IRL i povratnika posmatramo kao rezultat procesa planiranja ili plansku odluku kojom su definisani osnovni način ostvarivanja ciljeva razvoja ove oblasti života lokalne zajednice.

U okviru ovog dokumenta, pod izbeglim i interno raseljenim licima podrazumevaju se sva lica koja su bila izložena prisilnom napuštanju svojih domova i raseljavanju, zbog rata na prostoru bivših jugoslovenskih republika i bombardovanja Kosova i Metohije 1999. godine, uključujući i ona lica koja su u međuvremenu stekla status građana Republike Srbije, ali i dalje imaju nerešene egzistencijalne probleme. Pod povratnicima u smislu sporazuma o readmisiji smatraju se lica koja ne ispunjavaju ili više ne ispunjavaju uslove za ulazak na teritoriju druge države ili boravak na njoj i vraćena su u zemlju porekla - Srbiju.

Postupak readmisije sprovodi se na osnovu potpisanih sporazuma o readmisiji između naše države i drugih država.

Kreiranje i sprovođenje lokalnog akcionog plana za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po sporazumu o readmisiji ovde se tretira kao deo šireg mehanizma smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti osetljivih društvenih grupa.

Strateški okvir Projekta određen je u skladu sa politikom i pravcima delovanja definisanim Nacionalnom strategijom za rešavanje pitanja izbeglih i interno raseljenih lica i drugim nacionalnim strateškim dokumentima od značaja za ovu oblast. U cilju koordiniranog rada, korišćenja naučenih lekcija i najboljih praksi, ovaj Projekat uzima u obzir postojeće projekte izgradnje kapaciteta na lokalnom nivou, a naročito one koji su u domenu socijalne, ekonomske i stambene politike.

Lokalni plan akcije za unapređenje položaja izbeglih i IRL i povratnika po Sporazumu o readmisiji i reagovanje u migratornim krizama donosi se na period 2016-2020, sa detaljnom razradom aktivnosti.

-
- (1) Prema konvenciji UN o statusu izbeglice (1951), **izbeglica** je osoba koja iz osnovanog straha da će biti progonjena zbog svoje rase, nacionalne pripadnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili zbog političkog uverenja, napustila je svoju državu i ne može ili zbog pomenutog straha ne želi da se u nju vrati. Pojam izbeglice je Protokolom iz 1967. proširen i na osobe koje su bile izložene ratnim stradanjima ili drugim oblicima nasilja i zato odlučile ili bile prinuđene da napuste svoju državu. (<http://en.wikipedia.org/wiki/Refugee>)
 - (2) **Interno raseljene osobe** su one koje su bile prisiljene da napuste svoje domove, ali su ostale u granicama svoje države. Razlozi zbog kojih bili prisiljeni da napuste svoje domove mogu biti različiti: rat, nasilje, ugrožavanje ljudskih prava, politički progon ili prirodne katastrofe (zemljotres, poplave i sl.). Zato što se nalaze u granicama svoje zemlje, mogućnosti njihove međunarodne zaštite su ograničene. Iako ih, za razliku od izbeglica, ne štiti Specijalna konvencija UN, i dalje ih štite nacionalni zakoni, međunarodno humanitarno pravo i međunarodni pravni akti u oblasti ljudskih prava. (http://www.articleword.org/index.php/Displaced_person)
 - (3) Prema Sporazumu o readmisiji s EU, **povratnik** je lice koje ne ispunjava ili više ne ispunjava važeće uslove za ulazak, boravak ili nastanjenje na teritoriji države članice EU, ukoliko je dokazano ili ako je moguće na osnovu podnetih prima facie dokaza verodostojno pretpostaviti da je to lice državljanin Srbije.

Proces izrade Lokalnog akcionog plana zasnivao se na interaktivnom pristupu čije su osnovne metodološke karakteristike da je:

- ❖ **Lokalni** – sproveden je u lokalnoj zajednici i uvažava lokalne specifičnosti;
- ❖ **Participativan** – uključio je različite bitne aktere procesa društveno organizovane podrške izbeglim, IRL i povratnicima u lokalnoj zajednici;
- ❖ **Utemljen** - na realnim okolnostima, raspoloživim resursima i potrebama unapređenja položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika;
- ❖ **Prilagođen** - situaciji u lokalnoj zajednici, akterima i pozitivnoj promeni kojoj se teži;
- ❖ **Koristi** - savremene metode planiranja i analize svih važnih elemenata potrebnih za donošenja odluka;
- ❖ **Podstiče** - odgovoran odnos različitih društvenih aktera u lokalnoj zajednici.

Za potrebe procesa, prikupljanje i analizu osnovnih podataka o položaju i potrebama izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika u Gradu Novom Pazaru, kao i reagovanje u migratornim krizama, korišćeni su sledeći izvori: iskazano interesovanje potencijalnih korisnika kroz anketiranje i sastanke sa lokalnim akterima, statistički podaci, različiti izveštaji i dokumenta, podaci Komesarijata za izbeglice i migracija Republike Srbije, podaci lokalnog poverenika za izbeglice, Centra za socijalni rad, Crvenog krsta, Nacionalne službe za zapošljavanje, lokalnih nevladinih/humanitarnih organizacija, Policijske uprave Novi Pazar, Doma zdravlja i drugih.

Proces izrade plana sproveden je u periodu april - avgust 2016. godine.

Rešenjem gradonačelnika formirana je **Radna grupa** za izradu Lokalnog akcionog plana za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po sporazumu o readmisiji i reagovanje u migratornim krizama za grada Novi Pazar 2016-2020 godine. Radnu grupu čine predstavnici različitih institucija i organizacija, koji su direktno uključeni u rešavanje problema ciljni grupa prema kojima je i usmerena izrada ovog dokumenta. Radnu grupu čine predstavnici Gradske uprave, Komesarijata za izbeglice, Crvenog krsta, Centra za socijalni rad, Policijske uprave, Doma zdravlja, Nacionalne službe za zapošljavanje, himanitarnih organizacija. Članovi radne grupe su:

1. Fevzija Murić, član Gradskog veća za zdravstvo i socijalnu politiku
2. Bensed Buhić, poverenik Komesarijata za izbeglice
3. Elmaz Omerović, koordinator za romska pitanja
4. Mirsad Jusufović, član Gradskog veća
5. Selma Ikić, Odeljenje za lokalni ekonomski razvoj
6. Emina Eminović, Odeljenje za lokalni ekonomski razvoj
7. Milena Ilić, Odeljenje za lokalni ekonomski razvoj
8. Ljiljana Kostić, Crveni krst Novi Pazar
9. Adnan Dizdarević, Centar za socijalni rad
10. Ervin Ćorović, Dom zdravlja Novi Pazar
11. Božana Gemaljević, Policijska uprava Novi Pazar, Odsek za strance
12. Hajrudin Hajrović, Gradska uprava, Savet za bezbednost
13. Edin Kolašinac, humanitarna organizacija "Otvorena ruka"
14. Azem Hajdarević, Odeljenje za društvene delatnosti
15. Elvira Bilalović, zdravstveni medijator za Rome
16. Fahrudin Đekić, Nacionalna služba za zapošljavanje

Za potrebe izrade Lokalnog akcionog plana za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po Sporazumu o readmisiji, kao i reagovanje u migratornim krizama, korišćeni su resursi **Saveta za upravljanje migracijama**, koji je osnovan Odlukom Gradskog veća 18.10.2012. godine i usklađen sa Zakonom o upravljanju migracijama. Savet za upravljanje migracijama sastavljen je od sledećih članova, od kojih su sa 5 članova bili uključeni i sastavni deo radne grupe za izradu ovog dokumenta:

1. Nebojša Ravić, zamenik gradonačelnika grada Novog Pazara-presednik
2. Fevzija Murić, član Gradskog veća za zdravstvo i socijalna pitanja
3. Zora Mijaljević, Gradska uprava
4. Dragana Trninić, Koordinator za Raški okrug pri Komesarijatu za izbeglice RS
5. Adnan Dizdarević, Centar za socijalni rad
6. Fikreta Kijamet, Gradska uprava
7. Elmaz Omerović, koordinator za romska pitanja
8. Ljiljana Kostić, Crveni krst
9. Bensed Buhić, Komesarijat za izbeglice

Savet za migracije obavlja poslove koji se odnose na praćenje i izveštavanje Komesarijata o migracionom kretanjima na teritoriji grada Novog Pazara, predlaže program mera i planova aktivnosti koje treba preduzeti radi efikasnog upravljanja migracijama na teritoriji grada Novog Pazara, preduzima druge poslove u oblasti upravljanja migracijama, u skladu sa Zakonom.

Savet za migracije učestvuje u izradi strateških akcionih planova grada Novog Pazara koji se tiču izbeglica, interno raseljenih lica i povratnika po Sporazumu o readmisiji. Savet za migracije, na zahtev Komesarijata, dostavlja Komesarijatu izveštaj o preduzetim merama i drugim pitanjima iz oblasti upravljanja migracijama na teritoriji za koju je osnovan.

O svim preduzetim merama i realizaciji zadataka Savet blagovremeno obaveštava Gradsko veće Novog Pazara.

Članovima Saveta za upravljanje migracijama, Komesarijat obezbeđuje obuku i osposobljavanje poslova u oblasti upravljanja migracijama. Program obuke donosi Komesarijat uz saglasnost Vlade za period od dve godine.

Uloga i zadatak Saveta je da:

- Osmisli, organizuje i sprovede konkretne akcije u cilju unapređenja socijalnog statusa izbeglih, interno raseljenih lica, povratnika i migranata/azilanata;
- Unapredi sopstvene kapacitete za planiranje kroz odgovarajuće obuke organizovane od strane IOM-a (međunarodna organizacija za migrante);
- Predlaže programe, mere i aktivnosti radi efikasnog upravljanja migracijama;
- Obezbedi potrebne podatke neposredno od ciljnih grupa i socijalnih aktera u sistemu podrške izbeglim i interno raseljenim licima, povratnicima i migrantima;
- Pruža podatke od značaja za izradu strateških dokumenata iz oblasti migracija, razmenjuje informacije i učestvuje na sastancima od značaja za proces planiranja;
- Definiše ciljeve, pravce razvoja i saraduje sa različitim relevantnim lokalnim i republičkim akterima;
- Aktivno učestvuje u izradi i inoviranju Lokalnog akcionog plana i definiše konačni tekst dokumenta;
- Inicira javnu raspravu o nacrtu dokumenta i doprinese da finalna verzija bude predložena Gradskom veću i Skupštini Grada na usvajanje;
- Planira praćenje i ocenjivanje uspešnosti primene lokalnog akcionog plana;

Zahvaljujemo se svim članovima Saveta za upravljanje migracijama na učešću u procesu planiranja.

Ostali akteri uključeni u sam proces planiranja su bili predstavnici različitih institucija, organizacija i grupa, uključujući i grupe potencijalnih korisnika koji su povremeno učestvovali u konsultativnom procesu. U različitim fazama rada, stručnu podršku lokalnog akcionog planiranja i izrade finalnog dokumenta pružio je IOM. Posebnu zahvalnost izražavamo Komesarijatu za izbeglice Republike Srbije.

Radna grupa će svoj rad koordinirati sa Komesarijatom za izbeglice Republike Srbije i IOM- (International organization for migration) - Međunarodna organizacija za migracije u Beogradu.

POGLAVLJE 1. Osnovni podaci o gradu Novom Pazaru

Geografski položaj i struktura

Grad Novi Pazar nalazi se u jugozapadnom delu Srbije, između 20. i 21. stepena istočne geografske dužine i 43. i 44. stepena severne geografske širine, smešten na raskršću puteva za Crnu Goru, Bosne i Hercegovine i Makedonije, preko Kosova i Metohije.

Teritorija grada prostire se na 742km², podeljen na 99 naselja, odnosno katastarskih opština (1 gradsko i 98 seoskih naselja).

Udaljen je od Beograda 265 km. Najbliža železnica je u Raški, 18 km od Novog Pazara dok je najbliži auto-put u Kragujevcu, 150 km udaljen. Od strateškog značaja je planirana izgradnja auto-puta preko Pešteri koji će od Novog Pazara biti udaljen samo 25 km.

Odlikuje se sa tri klimatske oblasti: planinska, dolinska i prelazna. Leži na tokovima reka Raške i Jošanica i njihovih pritoka.

Tradicionalno trgovački grad, mesto koje spaja istok i zapad. Preduzetnički, kulturni i univerzitetski centar jugozapadnog dela Srbije.

Demografski podaci

Grad Novi Pazar je jedan od retkih koji se može pohvaliti održavanjem broja stanovnika na veoma visokom nivou. Prema podacima zvaničnih popisa stanovništva, evidentan je porast broja stanovnika, što se može tumačiti intenzivnim demografskim rastom Novog Pazara kao gradskog centra, posebno tokom 80-tih godina prošlog veka.

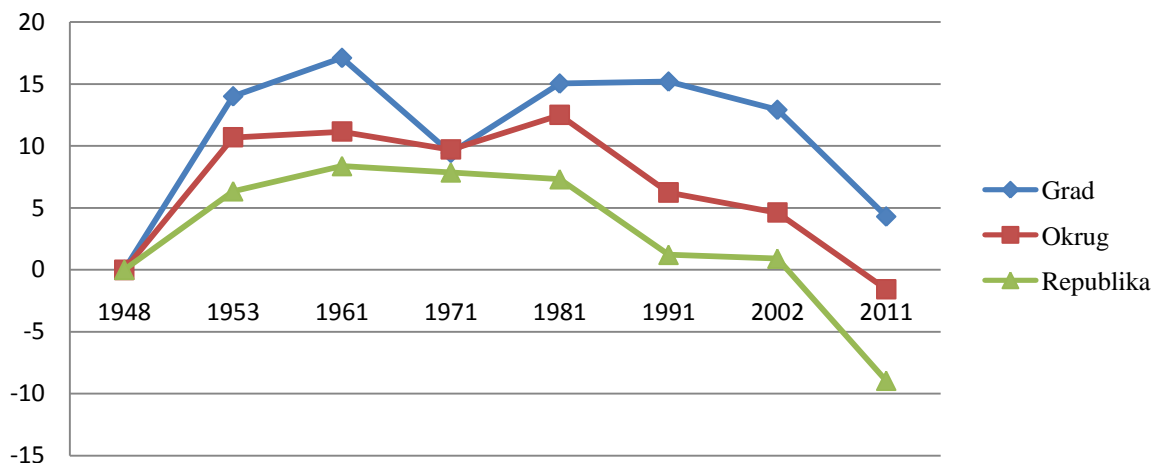
Između dva popisa, Novi Pazar beleži demografski rast od 16,76% (po popisu, broj stanovnika 2002. je bio 85.996 dok 2011. ima 100.410 stanovnika) i hronološki, takav trend se beleži godinama na nivou grada, što već nije slučaj na nivou okruga i republike.

Tabela 1. Uporedni pregled broja stanovnika, podaci iz popisa. *

	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011
Broj stanovnika u gradu	44.020	50.189	58.777	64.326	74.000	85.249	96.260	100.410
Promena broja stanovnika u gradu	/	6.169	8.588	5.549	9.674	11.249	11.011	4.150
Stopa rasta broja stanovnika u gradu (%)	/	14,01	17,11	9,44	15,04	15,20	12,92	4,31
Broj stanovnika u okrugu	186.092	206.008	228.991	251.230	282.644	300.274	314.167	309.258
Stope rasta broja stanovnika u okrugu (%)	/	10,70	11,16	9,71	12,50	6,24	4,63	-1,56
Broj stanovnika u Srbiji	5.794.837	6.162.321	6.678.247	7.202.915	7.729.246	7.822.795	7.893.125	7.186.862
Stopa rasta broja stanovnika u Srbiji (%)	/	6,34	8,37	7,86	7,31	1,21	0,90	-8,95

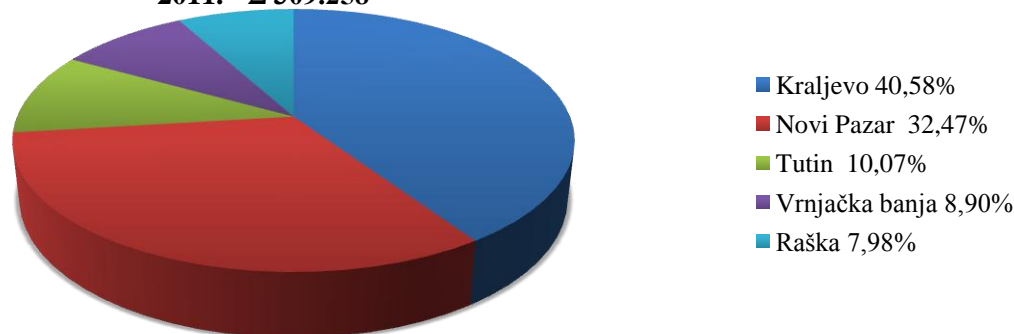
* Broj stanovnika po prethodnoj metodologiji (ranijih popisa – pre 1991. godine), sem za 2011.god
Izvor: RZS, Opštine u Srbiji-popis 2002.; Popis stanovništva 2011.

Grafikon 1: Stopa rasta stanovnika (%)

Novi Pazar pripada jugozapadnom delu Republike Srbije. Iako je po površini duplo manji grad od Kraljeva, grada u regionu, u Novom Pazaru živi neznatno manji broj stanovnika. Struktura stanovništva u okruženju je data na sledećem grafičkom prikazu:

Grafikon 2: Struktura stanovništva Novog Pazara i gradova u okolini, 2011. - Σ 309.258

Izvor: Republički zavod za statistiku, popis 2011.

Ukupan broj stanovnika grada – 100.410

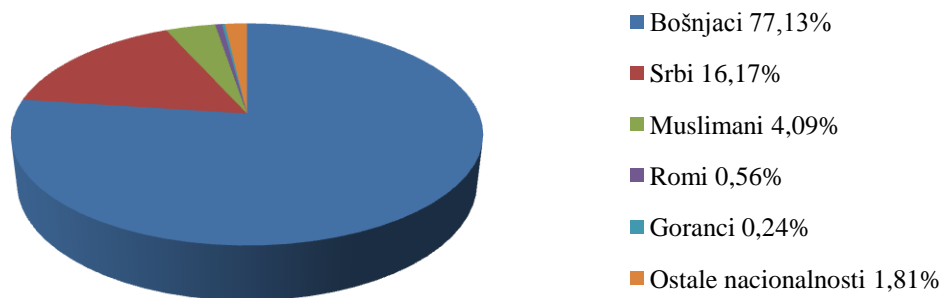
- 66,26% -urbano
- 33,74% -ruralno

Odnos urbanog i ruralnog stanovništva - Seoske sredine prati depopulacija zbog prestanka biološkog obnavljanja, ali i zbog migracija stanovništva prema urbanim i drugim područjima atraktivnijim za život i rad.

Etnička pripadnost stanovništva - Podaci iz 1991. i 2002. godine, jasno ukazuju na dijametralno različite tendencije u demografskom razvoju bošnjačko-muslimanskog i srpskog-pravoslavnog stanovništva. Dok se, sa jedne strane, broj srpskog stanovništva smanjio za 7,7%, broj bošnjačkog stanovništva se povećao za 4,6%. U 2002. godini broj bošnjačkog stanovništva je 3,73 puta bio veći od broja srpskog stanovništva, a slična tendencija je nastavljena i u periodu 2002. – 2011. godina.⁴

⁴Republički zavod za statistiku (2014), *Demografska statistika u Republici Srbiji, 2013, Beograd.*

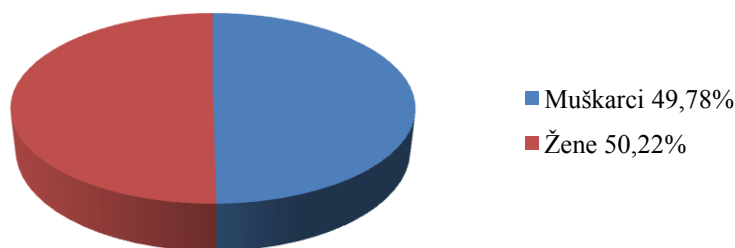
Grafikon 3:Struktura stanovništva prema nacionalnoj pripadnosti (%),2011

Izvor: Republički zavod za statistiku, popis 2011.

Struktura stanovništva prema polu - Prema polnoj strukturi, iako je gotovo uvek bio ujednačen broj muškaraca i žena, u 1971, 1981 i 1991. godini, muškarci su bili u neznatno većem broju. U popisu iz 2002. godine, broj stanovnika je iznosio 85.996 gde je registrovano više ženskog (50,5%) od muškog stanovništva (49,5%). Prema podacima iz popisa 2011.godine, ovakva tendencija je nastavljena i u poslednjih deset godina.⁵

Grafikon 4:Struktura stanovništva prema polu, 2011

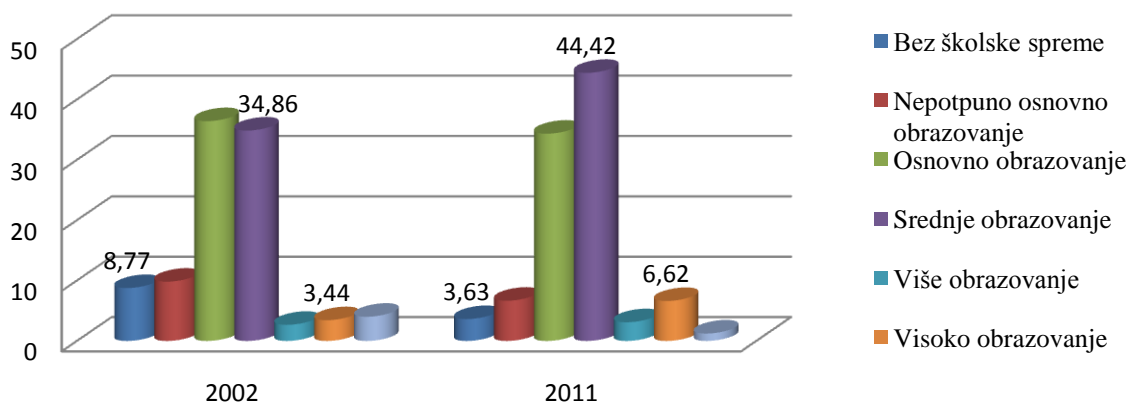

Izvor: Republički zavod za statistiku, popis 2011.

Obrazovna struktura stanovništva – u odnosu na popis iz 2002.godine, obrazovna struktura stanovništva je značajno promenjena na bolje. Evidentno je manji broj bez stručne spreme, odnosno veći broj sa stečenim srednjim, višim i visokim obrazovanjem.

Grad je sve veći centar obrazovanja u regionu, sa sedam srednjih škola i dva univerziteta. Veliki resurs i potencijal grad ima u mladom stručnom i obrazovanom kadru.

Grafikon 5:Struktura stanovništva prema obrazovanju (%), 2002 i 2011.

Izvor: Republički zavod za statistiku, popis2002 i 2011.

⁵Republički zavod za statistiku (2014), Demografska statistika u Republici Srbiji, 2013, Beograd.

Zaposlenost

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, Grad Novi Pazar je u septembru 2014.godine imao 15.348 zaposlenih, od kojih 44,5% čine žene. Ukupan broj zaposlenih u pravnim licima (privredna društva, preduzeća, ustanove) je 10.634, dok je 4.714 broj preduzetnika i lica zaposlenih kod njih.

Nezaposlenost

Prema podacima Nacionalne službe za zapošljavanje, grad Novi Pazar u decembru 2014.godine je imao sledeću sliku nezaposlenosti:

Tabela 2: Stanje nezaposlenosti, decembar 2014-2015.

Godina	Ukupno	Prvi put traže zaposlenje		Bez kvalifikacija		Žene	
		ukupno	%	ukupno	%	Ukupno	%
2014.	18.933	11.110	58,7	8.838	46,7	8.693	45,9
2015.	18.437	10.490	56,9	8.319	45,1	8.577	46,5

Izvor: Republički zavod za statistiku preko Nacionalne službe za zapošljavanje

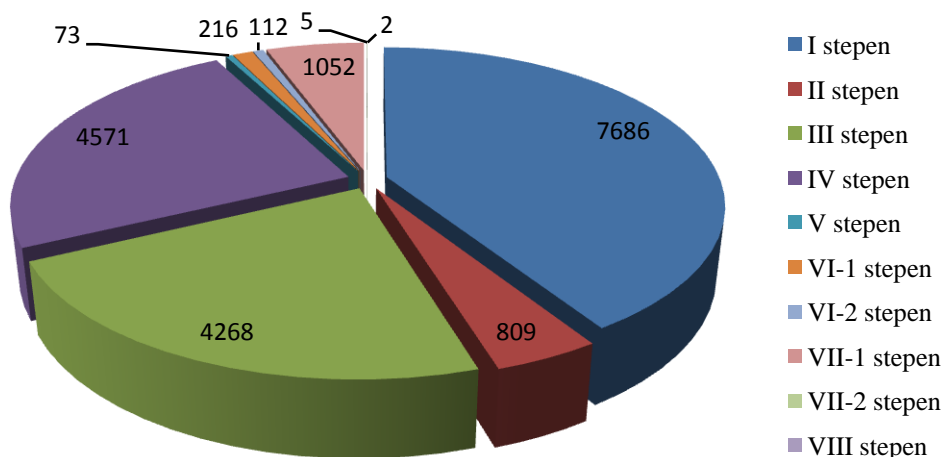
Tabela 3: Broj i polna struktura nezaposlenih, pregled po godinama.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nezaposleni - žene	11876	11937	11541	11835	10305	9170	8693	8577
Nezaposleni - muškarci	8681	9033	8934	9668	10196	9721	10240	9860
Nezaposleni - ukupno	20557	20970	20475	21503	20501	18891	18933	18437

Izvor: Republički zavod za statistiku preko Nacionalne službe za zapošljavanje

Prema evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje-filijale u Novom Pazaru, ukupan broj nezaposlenih 18.794 lica, na dan 30.04.2016.godine. Najveći broj nezaposlenih je sa I stepenom obrazovanja (7686), sa IV stepenom (4571) i sa III stepenom obrazovanja (4268). Na evidenciji nezaposlenih se nalaze 5 lica sa VII-2 i 2 lica sa VIII stepenom obrazovanja.

Grafikon 6: Broj nezaposlenih prema stepenu obrazovanja, stanje na dan 30.04.2016

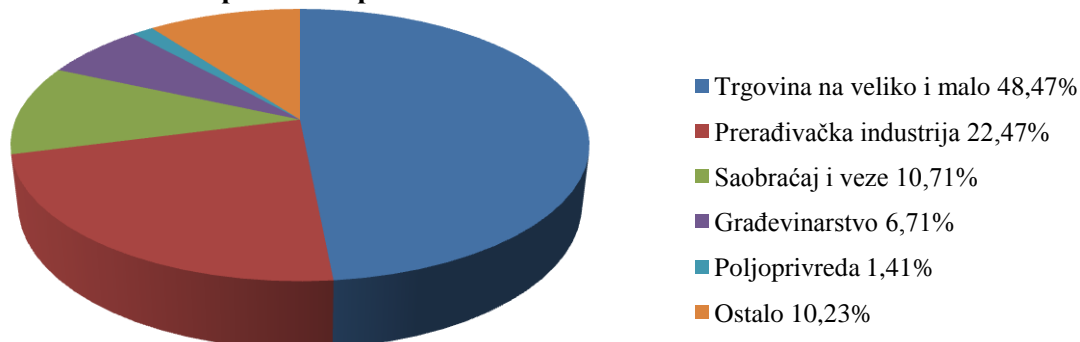
Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje-filijala Novi Pazar

Privreda

Grad Novi Pazar je tradicionalno trgovački grad. Zbog svoje geografske pozicije i mogućnostima za dalji razvoj, sektori koji su zastupljeni su: tekstilna industrija, proizvodnja obuće, drvo-prerađivačka industrija, građevinska industrija, proizvodnja hrane, trgovinsko-ugostiteljski sektor, turizam i hotelijerstvo.

Ukupan broj privrednih društava u gradu je 1.146, od kojih su: 2 velika, 63 srednja i 1.081 malih. Broj preduzetnika je 2.970. Struktura preduzeća po delatnostima je sledeća:

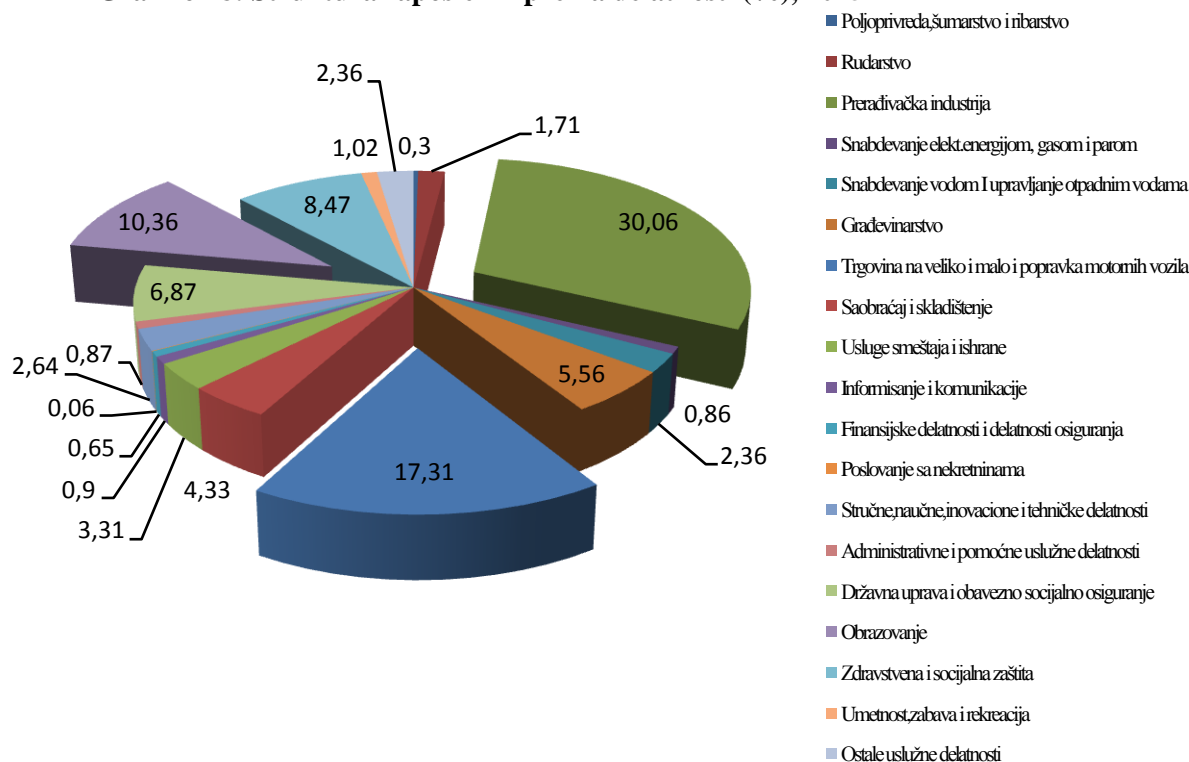
Grafikon 7: Struktura preduzeća prema delatnostima

Izvor: Grad Novi Pazar – Privredni informator

Prema broju zaposlenih, privreda grada je najviše bazirana na prerađivačkoj industriji 30,06%, trgovina na veliko i malo 17,31% i obrazovanje 10,36% zaposlenih.

Grafikon 8: Struktura zaposlenih prema delatnosti (%), 2015

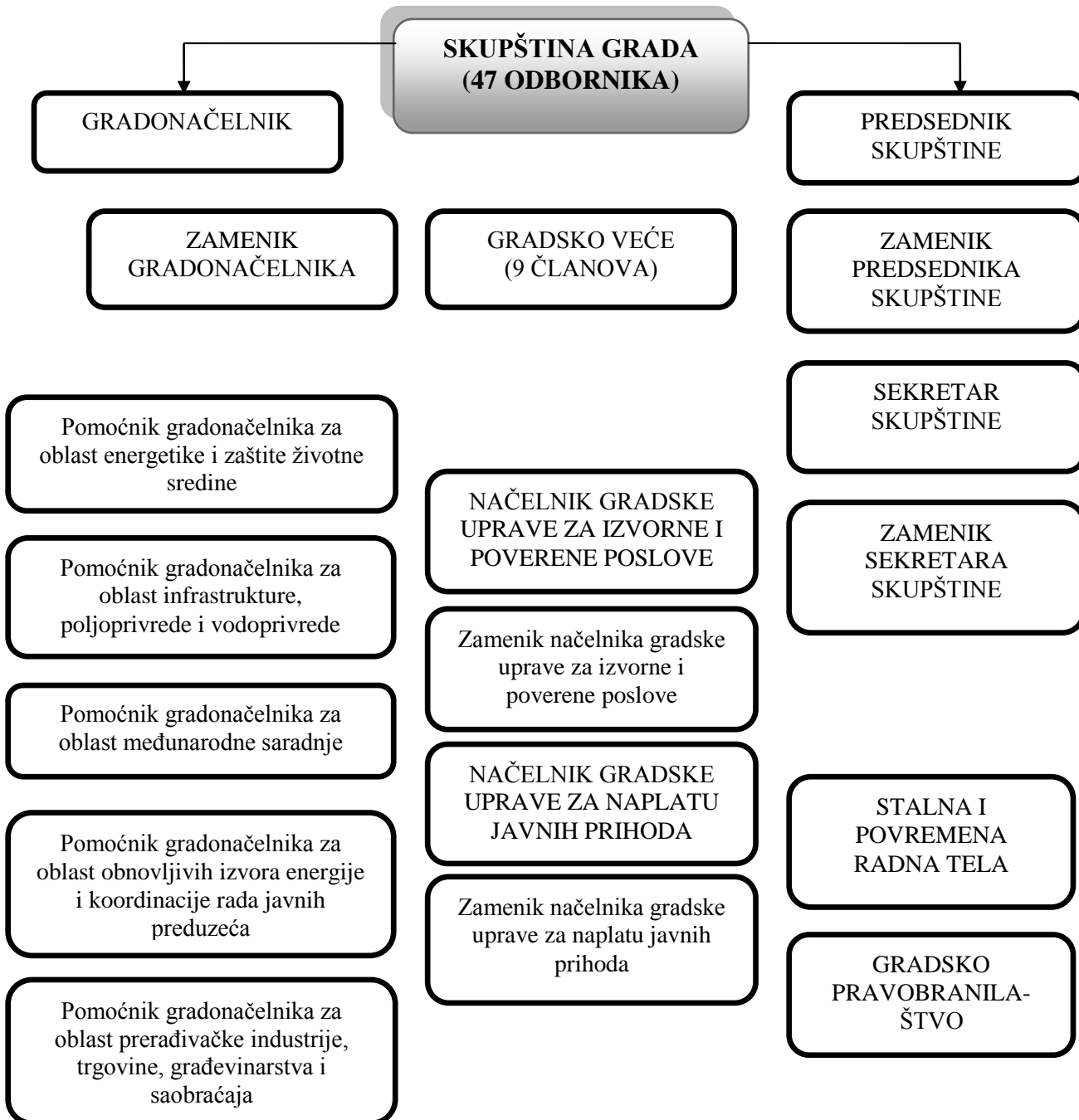
Izvor: Republički zavod za statistiku

Značaj tržišta raste sa razvojem robne proizvodnje i danas je život nezamisliv bez tržišta na kome deluju razna udruženja, asocijacije i klasteri. U Novom Pazaru su aktivni:

- ASSTEX – tekstilna asocijacija
- NP SHOES – asocijacija proizvođača obuće
- PEŠTER – agro klaster
- Udruženje proizvođača hrane “PEŠTER FOOD”
- Udruženje mesara
- Udruženje pekara

- Klaster turističkih agencija i hotelijera
- Udruženje poslovnih žena jugozapadne Srbije

Grafikon 9: Prikaz strukture lokalne samouprave Grada Novog Pazara

Pravni okvir Grada Novog Pazara definisan je Zakonom o lokalnoj samoupravi, Zakonom o radnim odnosima u državnim organima i nizom drugih zakona, uredbi i odluka. Statut je najviši pravni akt Grada, po kojem Grad ima status pravnog lica. Svi poslovi koji se odnose na grad Novi Pazar se realizuju preko organa lokalne samouprave: Skupštine, Gradskog Veća gradonačelnika i Gradske uprave. Lokalna samouprava preko svojih organa u skladu sa Ustavom i Zakonom donosi programe razvoja, urbanističke planove, budžet i završni račun, uređuje i obezbeđuje obavljanje komunalnih delatnosti i druge poslove koji su u interesu građana. Lokalna samouprava ima nadležnosti u oblasti osnovnog i srednjeg obrazovanja, kulture, fizičke kulture, društvene brige o deci, primarne zdravstvene zaštite, socijalne zaštite, boračko-invalidske zaštite, zaštite spomenika kulture.

Skupština Grada je najviši zakonodavni organ vlasti u Gradu. Skupštinu Grada čine odbornici koje biraju građani na neposrednim izborima, tajnim glasanjem. Gradska skupština ima 47 odbornika.

U okviru Gradske uprave za izvorne i poverene poslove, za obavljanje poslova iz njenog delokruga, obrazuju se organizacione jedinice (odeljenja i službe):

1. Odeljenje za opštu upravu,
2. Odeljenje za društvene delatnosti,
3. Odeljenje za finansije,
4. Odeljenje za privredu,
5. Odeljenje za lokalni ekonomski razvoj,
6. Odeljenje za skupštinske poslove, poslove gradonačelnika i Gradskog veća,
7. Odeljenje za urbanizam i izgradnju,
8. Odeljenje za imovinsko pravne poslove,
9. Odeljenje za komunalne, stambene i poslove saobraćaja ,
10. Odeljenje za zaštitu životne sredine, protivpožarnu zaštitu, bezbednosti i zdravlju na radu,
11. Odeljenje za inspeksijske poslove,
12. Odeljenje komunalne policije,
13. Odeljenje za zajedničke poslove,
14. Odeljenje za informacione tehnologije,
15. Odeljenje za tehničke i pomoćne poslove, obezbeđenje i vozni park,
16. Odeljenje za informisanje,
17. Odeljenje za vanredne situacije i poslove odbrane,
18. Posebna služba,
19. Gradsko pravobranilaštvo (posebna organizaciona jedinica).

U okviru Odeljenja za društvene delatnosti su zaposleni poverenik Komesarijata za izbeglice i koordinator za romska pitanja.

POGLAVLJE 2. Podaci o izbeglim, interno raseljenim licima i povratnicima po sporazumu o readmisiji na teritoriji Grada Novog Pazara

Grad Novi Pazar je veoma bremenit socijalnim problemima koji iz godine u godinu postaju izraženiji, brojniji i složeniji, a uslovljeni su mnogobrojnim faktorima. Nadležne institucije nastoje da neposredno pruže neophodne oblike, mere i usluge socijalne zaštite pojedincima, porodicama i zajednicama kojima je potrebna socijalna zaštita, a naročito onima koji su se našli van svojih prebivališta i u stanju socijalne potrebe. U tom smislu, nastoji se da se ispune sve obaveze i uloge kroz organizovane i planirane aktivnosti pojedinaca, stručnih timova i saradnika primenom različitih metoda i oblika rada. Pružanje usluga i oblika socijalne zaštite podrazumeva i primenu različitih metodološko-metodskih pristupa: rad sa pojedincem, grupni rad socijalni i rad u zajednici.

Novi Pazar je jedan od gradova u Srbiji koji se susreo sa rešavanjem pitanja izbeglica sa prostora bivše Jugoslavije, sa pitanjima interno-raseljenih lica sa teritorije Kosova i Metohije, kao i sa problemima povratnika po Sporazumu o readmisiji.

Važno je napomenuti da su između organizacija i ustanova na nivou republike i grada prisutna određena odstupanja o broju evidentiranih lica navedenih ranjivih grupa, te da se u ovom Akcionom planu rukovodimo zvaničnim podacima svih relevantnih institucija.

Izbeglice

Prema evidenciji **Komesarijata za izbeglice Republike Srbije**, 1996.godine u Novom Pazaru utočište je pronašlo 1.241 lice izbeglo sa prostora Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Tada, činila su 1,44% ukupne populacije. Narednih godina, broj izbeglih lica se smanjivao, tako da je 2004.godine iznosio 104 lica, a prema poslednjem popisu 19.06.2015.godine taj broj iznosi 42 lica. Stanje i kretanje broja izbeglica u gradu je dat u sledećem tabelarnom prikazu:

Tabela 4: Struktura broja izbeglica u gradu po popisu i registraciji

Izbeglice popis 1996.		Izbeglice popis 2001.		Broj izbeglica na dan/po popisu								
Izbeglice i ratom ugrožena lica	Ostala popisana lica	Izbeglice	Ratom ugrožena lica	2004	22/08/2008	21/12/2009	01/08/2011	01/07/2012	19/06/2013	19/06/2014	19/06/2015	2016
1241	24	711	33	104	97	86	76	78	70	52	42	42

Izvor: <http://www.kirs.gov.rs/docs/statistika/izbirl2015.pdf>

Crveni krst u Novom Pazaru - U periodu od 1991 – 1999.god. ispred Crvenog krsta Novi Pazar bio je veoma težak i odgovoran zadatak u zbrinjavanju izbeglih, prognanih i raseljenih lica.

Na našim prostorima, prema našoj evidenciji, živi 763 izbeglih lica iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske smeštenih u privatnom smeštaju .

Izbegla lica u privatnom smeštaju još uvek su briga organizacije Crvenog krsta. Za ova lica od decembra meseca 2003.godine više nema humanitarne pomoći u namirnicama pa su ovi ljudi primorani da se snalaze da bi preživeli.

Sa druge strane, od dolaska izbeglica, kontinuirano teče i proces prestanka i ukidanja izbegličkog statusa. Razlozi prestanka su:

- dobijanje državljanstva Republike Srbije pa stoga i ostala lična dokumenta;
- povratak u prethodno mesto prebivališta;
- iseljenje u treće zemlje;
- nepodizanje izbegličke dokumentacije i
- smrtni slučaj.

Interno-raseljena lica

Kao posledica ratnih zbivanja 1998/1999.godine na teritoriji Kosova i Metohije, u Novi Pazar je pristiglo 3.863 interno-raseljenih lica koji su tada činili 4,49% ukupne populacije grada. Za razliku od izbeglica čiji se broj vremenom smanjivao, broj interno-raseljenih lica se u većoj ili manjoj meri povećavao. U 2010.godini taj broj je iznosio 4.341, a prema poslednjoj evidenciji **Komesarijata za izbelice** na dan 19.06.2015. godine je 5.007 interno-raseljenih lica.

Tabela 5: Broj interno-raseljenih lica po popisu i registraciji

INTERNO-RASELJENA LICA							
Godina	2000.	25/08/2008	2010.	31/12/2011	01/09/2012	19/06/2014	19/06/2015
Σ	3863	4855	4341	4331	4316	4820	5007

Izvor: <http://www.kirs.gov.rs/docs/statistika/izbir2015.pdf>

Prema podacima **Crvenog krsta**, do 30.novembra 2001.godine u našem gradu je našlo utočište 7.200 lica sa prostora Kosova i Metohije ali se kasnijih godina taj broj smanjio jer su se mnogi vratili svojim kućama. Za privremeno raseljena lica sa Kosova i Metohije u našoj sredini nije bilo kolektivnog smeštaja. To znači da su ova lica smeštena kod rodbine i prijatelja ili na neki drugi način (imaju sopstveni smeštaj ili plaćaju zakup)

Posle 17. marta 2004.godine ova organizacija je bila određena za prihvatni centar tako da je u tom periodu prihvatila i zbrinula 122 novih raseljenih lica sa Kosova i Metohije gde im je pružena sva pomoć.

Važno je istaći da je jedan broj interno raseljenih lica romske populacije. Prema podacima **Odeljenja za društvene delatnosti grada Novog Pazara i Koordinatora za romska pitanja**, evidentirano je 203 interno raseljena lica.

Tabela 6: Struktura IRL porodica

Status	Muškarci	Žene	Deca
IRL porodice	51	58	94
Ukupno	203		

Izvor: Odeljenje za društvene delatnosti grada Novog Pazar

Tabela 7: Polna struktura dece romske populacije iz IRL porodica u Novom Pazaru

Status	Muški	Ženski	Svega
Iz domicilnih porodica	63	63	126
Iz IRL porodica	48	46	94
Ukupno	111	99	220

Izvor: Odeljenje za društvene delatnosti grada Novog Pazar

Tabela 8: Polna struktura celokupnog Romskog stanovništva u Novom Pazaru

Status	Muški	Ženski	Svega
Iz domicilnih porodica	167	169	336
Iz IRL porodica	99	104	203
Ukupno	266	273	539

Izvor: Odeljenje za društvene delatnosti grada Novog Pazar

Prema podacima **Policijske uprave Novi Pazar**, jedina evidencija o interno raseljenim licima je prema prebivalištu i prema boravištu. U toku 2015.godine, prebivalište je prijavilo 120 lica sa teritorije Kosova i Metohije, a boravište 35 lica.

Povratnici po sporazumu o readmisiji

Kancelarija za readmisiju na aerodromu "Nikola Tesla" u Beogradu je zadužena za prihvatanje i evidentiranje povratnika po sporazumu o readmisiji. Otvorena je 12.02.2006. godine.

- Od maja 2009. godine Komesarijat za izbeglice je zadužen za aktivnosti primarnog prihvata povratnika u kancelariji za readmisiju na aerodromu "Nikola Tesla".
- Kancelarija je do 2009. godina pružala informacije i savete povratnicima
- Od 2009. godine pomoć i podrška povratnicima su znatno unapređeni, a u ceo proces su uključeni i poverenici za izbeglice odnosno poverenici za migracije.
- U kancelariji za readmisiju povratnici mogu dobiti sledeću vrstu pomoći: Informacije o pravima, obavezama i mogućnostima i Savete o načinu pribavljanja ličnih dokumenata

Prema godišnjim izveštajima Komesarijata za izbeglice i migracije, odnosno Kancelarije za readmisiju, aerodrom „Nikola Tesla“, stanje i kretanje broja povratnika je dat u sledećem tabelarnom prikazu:

Tabela 9: Broj povratnika, period 2011-2016.godine

GODINA	2011	2012	2013	2014	2015	2016 (do kraja maja)
Broj povratnika	51	41	21	37	37	33

Izvor: <http://www.kirs.gov.rs/articles/readizvestaji.php?type1=47&lang=SER&date=0>

Prema podacima **Centra za socijalni rad** u Novom Pazaru, ova institucija ovu kategoriju lica ne obrađuje posebno, već ova lica ostvaruju sva zakonska prava kao i svi drugi građani. U toku 2015.godine 9 porodica se obratilo Centru za socijalni rad i u skladu sa potrebama pružena im je odgovarajuća pomoć u ostvarivanju određenih prava, kao što su prava na novčanu socijalnu pomoć, dodatak za pomoć i negu drugog lica, jednokratna novčana pomoć, itd. U sledećem tabelarnom prikazu je data struktura povratnika po sporazumu o readmisiji, prema starosti polu.

Tabela 10: Struktura povratnika po sporazumu o readmisiji, po starosti i polu, 2015.

POVRATNICI U PROCESU READMISIJE			
Starost	Muški	Ženski	Ukupno
Deca	7	5	12
Mladi	3	2	5
Odrasli	15	12	27
Stariji	0	0	0
UKUPNO	25	19	44

Izvor: Centar za socijalni rad

Prema podacima **Odeljenja za društvene delatnosti i Poverenika za izbeglice**, 288 povratnika po sporazumu o readmisiji živi u Novom Pazaru.

Crveni krst - Pored svih prethodno navedenih ranjivih grupa ova organizacija radi i sa povratnicima po readmisiji i to od 2001.godine sa Luksemburškim Crvenim krstom gde je vraćeno 1.500 lica, da bi se kasnije ovo proširilo i na ostale zemlje Evropske unije koji naše državljane vraćaju. Na osnovu inicijative ove organizacije, otvorena je i kancelarija na aerodromu Nikola Tesla u Beogradu za pomoć licima koji su vraćeni po readmisiji.

Nacionalna služba za zapošljavanje ciljnu grupu ovog akcionog plana prepoznaje kao lica sa specifičnim statusom zbog čega se kategorizuju kao teže zapošljiva lica, što u praksi ima za posledicu to da oni imaju povlašćen status prilikom sprovođenja programa NZS (novo zapošljavanje, samozapošljavanje i sl.). Broj ovih lica koja se na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje vode kao tražioci zaposlenja je sledeći:

- **Interno raseljena lica – 46**
Muških - 18, ženskih – 28
Sa stažom – 17
- **Izbegla lica – 10**
Muških – 5, ženskih – 5
Sa stažom – 4
- **Povratnici po sporazmu o readmisiji – 3**
Muških – 3, ženskih – 0
Sa stažom – 0

Pored toga Nacionalna služba za zapošljavanje redovno vrši isplatu privremene novčane naknade za 39 raseljenih lica sa Kosova i Metohije. Raseljena lica koja su do 1999. godine bila zaposlena na teritoriji Kosova i Metohije, imaju pravo na privremenu naknadu, u skladu sa Zaključkom Vlade Srbije od 17. jula 2003. godine. Ovu privremenu naknadu ostvaruju oni koji su najkasnije do 9. juna 1999. godine bili u radnom odnosu u nekoj od društvenih organizacija ili preduzeća na području Kosova i Metohije, a sada po tom osnovu, ne dobijaju zaradu, nisu zasnovali novi radni odnos, nemaju uslov za penziju, nisu ostvarili pravo na novčanu naknadu u vreme nezaposlenosti i ne ostvaruju prihod po osnovu rada i imovine. Privremenu naknadu može ostvariti i bliski član porodice otete ili nestale osobe koja je bila u radnom odnosu (dete, roditelj, bračni drug, odnosno član porodice prema kome je osoba imala zakonsku obavezu izdržavanja).

Migranti sa Bliskog istoka

Grad Novi Pazar se geografski nalazi na tromeđi Srbije, Crne Gore i administrativne granice Kosova i Metohije. Pozicija je izuzetno pogodna za sva ona lica koja usled ratnih dešavanja na svojim prostorima, u Siriji i drugim zemljama Bliskog istoka, emigriraju preko teritorije naše zemlje i prelaze dalje na zapad, u potrazi za mirnijim i ekonomski stabilnijim mestom za život.

Svetska migrantska kriza od 2015.godine nije zaobišla našu zemlju, tako da je veliki broj mladih i starih, muškaraca, žena i dece, masovno prelazilo preko granice sa Makedonijom do granice sa Mađarskom i nastavljali dalje u neku od zemalja Zapadne Evrope.

Prema podacima Policijske Uprave Novi Pazar, koja pokriva područje Novog Pazara, Sjenice i Tutina, u 2014.godini je bilo 3.527 lica koja su izrazila nameru za azil u Republici Srbiji, dok ih je u 2015.godini bilo 3.215. Tražioci azila su iz sledećih država (2015):

-Sirija 1.714	-Sudan 45
-Eritreja 203	-Indija 1
-Avganistan 661	-Kongo 53
-Pakistan 6	-Somalija 269
-Irak 70	-Nigerija 22
-Gvineja 1	-Bangladeš 13
-Mali 18	-Gambija 35
-Iran 13	-Palestina 18
-Kamerun 22	-Uganda 7
-Jemen 9	-Gana 7
-ostale zemlje 28.	

Odlukom Vlade Republike Srbije, u toku 2013.godine (08.12.2013.), na području PS Tutin i PS Sjenica, otvoreni su privremeni centri za smeštaj tražioca azila. U Tutinu, prostorije za smeštaj tražioca azila su u bivšim prostorijama preduzeća „Jelak“, kapaciteta za 150 lica. U Sjenici, prostorije za smeštaj tražioca azila su u privatnom hotelu, kapaciteta za oko 200 mesta. Trenutno, u privremenom centru u Tutinu ima 4, a u Sjenici 9 lica.

Od otvaranja privremenih centara u Sjenici i Tutinu (2013) pa do kraja 2015.godine, kroz oba centra je prošlo 8.274 lica koja su na teritoriju RS zatražila azil (Sjenica 4.437, Tutin 3.837).

Rute kretanja ovih lica su od Turske do Grčke, preko Albanije ili Crne Gore do Republike Srbije. Jedan pravac njihovog kretanja je bio preko Albanije, a drugi preko Crne Gore kuda je stizao veći broj lica u Republiku Srbiju.

Službenici PU Novi Pazar su se u svim slučajevima pridržavali odredaba Zakona o azilu. Obzirom da su centri za smeštaj tražioca azila u nadležnosti Komesarijata za izbeglice, nakon registracije lica, rad sa ovim licima su preuzemali službenici centara. Tu su nastajali određeni problemi koji su se odnosili na samovoljno napuštanje centara. Od strane Komesarijata dobijali su potvrde za „kretanje“ u trajanju od 3 dana. To su ova lica koristila u svrhu da nesmetano dođu do Beograda, a kasnije produže put do odredišta, uglavnom u zemlje Evropske Unije.

Otvaranje centara za prihvatanje lica u Preševu, kao i dobra saradnja policije regiona, u mnogome je umanjio broj lica koja dolaze na teritoriju PU Novi Pazar.

U 2016.godini imamo jako mali broj tražioca azila na teritoriji PU Novi Pazar. Od januara meseca 2016.do juna iste, registrovano je 53 lica koja su na teritoriji RS zatražile azil. U Novom Pazaru i Sjenici ih nije bilo, već su sva lica registrovana u PS Tutin. Lica su državljanima sledećih zemalja: Sirija 23, Irak 16, Iran 6, Somalija 4, Indija 2, Pakistan, Crna Gora 1.

Činjenično stanje pokazuje da Republika Srbija nije zemlja destinacije ovih lica, već su to zemlje Zapadne Evrope. Međutim, iz dosadašnjeg iskustva, kao i na osnovu globalnog nastojanja da se reši migratorna kriza prema

zemljama zapadne Evrope, niko sa sigurnošću ne može reći da područje PU u Novom Pazaru neće opet biti prostor preko kog se u nekom naredno periodu može očekivati novi, veći talas migranata.

Naime, da su bile poznate trase i putni pravci koji vode preko zemalja bivše SFRJ (preko Novog Pazara do granice sa Bosnom i Hercegovinom, a dalje Hrvatske i Slovenije) do Austrije i ostalih zemalja Evropske Unije, tada bi se grad suočio sa velikim prilivom broja migranata.

Iako je sada, u trenutku izrade ovog dokumenta, migrantska kriza smanjena i nije dozvoljen prolazak migranata ka zapadnoevropskim zemljama, oseća se potreba da se grad pripremi na eventualne nove talase, ukoliko se to bude desilo. Nadležne institucije će se rukovoditi Planom reagovanja u slučaju povećanog priliva migranata donet od strane Vlade Republike Srbije u toku 2015.godine. Na raspolaganju će biti svi neophodni resursi i kapaciteti grada Novog Pazara, ali i susednih opština (Sjenica i Tutin) koje već imaju iskustvo sa tražiocima azila i njihovim smeštajem u prihvatne centre na svojim teritorijama.

NVO i izbeglice, interno raseljena lica, povratnici i migrantska kriza

Problemima izbeglica, raseljenih lica i povratnika na području grada Novog Pazara bavile su se neke lokalne NVO kao što je Građanski forum, Sandžački odbor za ljudska prava, Merhamet – dobrotvorno humanitarno društvo, NVO WOMEN - udruženje žena sa Kosova i Metohije i druge organizacije.

NVO Reintegracija se bavila pitanjima povratnika iz Zapadne Evrope koja su se sastojala u evidentiranju povratnika, uključivanje dece u sistem obrazovanja, pribavljanje dokumenata.

I u toku migrantske krize, grad Novi Pazar je kao i mnogo puta do sada pokazao svoju humanost. Zajedno sa brojnim nevladinim organizacijama i privatnim subjektima je organizovao ili aktivno učestvovao u humanitarnim akcijama prikupljanja neophodnih higijenskih, odevnih i prehrambenih namirnica, koja su se svakodnevno slala na lokacije izbegličkih kampova.

POGLAVLJE 3. Analiza situacije i zaključci

Analiza situacije realizovana je kroz: Pregled dokumenata relevantnih za rešavanje pitanja ranjivih grupa, Analizu stanja (SWOT analiza), Analizu zainteresovanih strana i Analizu problema.

Analiza ili Pregled dokumentacije o radnom okruženju obuhvatila je nekoliko ključnih nacionalnih strateških dokumenata relevantnih za ovu oblast, aktuelni zakonski okvir koji reguliše pitanja izbeglih lica, interno raseljenih lica i povratnika u Republici Srbiji, kao i reagovanje u migratornim krizama, strateška dokumenta Grada Novog Pazara i realizovane i aktuelne projekte i programe namenjene izbeglim, IRL i povratnicima u Gradu. Za broj povratnika po readmisiji u Novom Pazaru nema preciznih pokazatelja niti statističkih podataka i zvanične institucije se nisu bavile do sada ovom problematikom, te programi za ovu ciljnu grupu i ne postoje.

Nacionalni strateški dokumenti od značaja za pitanja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika su:

- Zakon o izbeglicama
- Zakon o izmenama i dopunama Zakona o izbeglicama – (maj 2010.)
- Uredba o zbrinjavanju izbeglica
- Zakon o azilu
- Strategija o upravljanju migracijama – (2009.)
- Zakon o upravljanju migracijama – (novembar 2012.)
- Strategija suprotstavljanja ilegalnim migracijama u Republici Srbiji 2009 – 2014. godine
- Plan reagovanja u slučaju povećanog priliva migranata – (septembar 2015.)
- Nacionalna strategija za rešavanje pitanja izbeglica i interno raseljenih lica za period 2015. do 2020. godine
- Strategija reintegracije povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji (2009.)
- Strategija za smanjenje siromaštva u Srbiji;
- Strategija razvoja socijalne zaštite;
- Nacionalna strategija zapošljavanja 2011-2020.

Lokalna strateška dokumenta značajna za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika u Gradu Novom Pazaru su:

- Strateški plan održivog razvoja grada Novog Pazara za period 2008–2016. godine
- Akcioni plan održivog razvoja grada Novog Pazara 2012-2016.
- Strategija komunikacije;
- Strategija socijalne zaštite grada Novog Pazara;
- Lokalni plan zapošljavanja;
- Strategija i Akcioni plan za poboljšavanje položaja romske populacije 2013-2017.
- Akcioni plan za unapređenje položaja žena i rodne ravnopravnosti grada Novog Pazara 2016-2020.

U lokalnim strateškim dokumentima, ciljne grupe ovog dokumenta su pomenute kao posebno osetljiva grupa, ali ne i kao ugrožena, jer se broj lica sa formalnim statusom izbeglice stalno smanjuje zbog regulisanja državljanstva i dobijanja ličnih dokumenata, te su ona ravnopravna sa domicilnim stanovništvom u korišćenju svih oblika pomoći i podrške. Problemi i potrebe izbeglih, IRL i povratnika se ne posmatraju izolovano od ostalih ugroženih grupa.

Ovaj dokument predstavlja onaj koji se prevashodno bavi integracijom ove populacije u lokalnu zajednicu i nastavak istoimenog LAP-a za period 2012-2015. godine čiji su ciljevi realizovani kroz različite programe i projekte. Sveukupni dosadašnji učinak za poboljšanje položaja ove ciljne grupe su sledeći:

- Program EU PROGRES je izgradio lokalni vodovod u naselju Blaževo
- UNDP – izgradio Reciklažni centar u naselju Blaževo
- UNDP – SZO – izgrađena ambulanta u naselju Postenje
- Delegacija Evropske Unije u Republici Srbiji – izgrađeno 5 montažnih kuća za interno-raseljena lica u naselju Blaževo (2014);
- UNDP – izgrađeno 10 montažnih kuća za porodice romske nacionalnosti sa prebivalištem-boravištem na teritoriji grada Novog Pazara koji su smešteni u nekihigijenskom naselju Blaževo (2014-2015);
- Komesarijat za izbeglice – izgrađeno 8 montažnih kuća za porodice interno-raseljenih lica romske nacionalnosti sa prebivalištem – boravištem na teritoriji grada Novog Pazara koji su smešteni u nekihigijenskom naselju Blaževo (2014-2015);
- Delegacija Evropske Unije u Republici Srbiji – dodeljeno 7 grantova za ekonomsko osnaživanje izbeglica, interno-raseljenih lica i povratnika posporazumu o readmisiji (2014);
- Komesarijat za izbeglice – dodeljeno 34 granta građevinskog materijala (2012-2014)

- Komesarijat za izbeglice – dodeljeno 48 granta za ekonomsko osnaživanje (2012-2014)
- Komesarijat za izbeglice – u toku je realizacija projekata za dodelu grantova za građevinski materijal i grantova za ekonomsko osnaživanje.

U toku 2015.godine je bio raspisan konkurs za povratnike po readmisiji, za dodelu građevinskog materijala, ali je ponisten, jer nije bilo moguće utvrditi tačne podatke svih lica koja su konkurisala, zbog kolizije podataka MUP-a i Komesarijata za izbeglice.

Najvažniji zaključci ove analize su sledeći:

- Nacionalna strategija za rešavanje pitanja izbeglih i interno raseljenih lica (revizija marta 2011. godine) definiše osnovne pravce delovanja – obezbeđivanje uslova za povratak i obezbeđivanje uslova za lokalnu integraciju, što je potpuno u skladu s međunarodno prihvaćenim ciljevima za rešavanje položaja ove grupacije građana.
- Nacionalna strategija za upravljanje migracijama i Plan reagovanja u slučaju povećanog priliva migranata definiše plansko i organizovano upravljanje migracijama pružanjem spoljnih i unutrašnjih migracionih kretanja i sprovođenje aktivnosti koje će dovesti do podsticanja regularnih i suzbijanja neregularnih migracija, kao i rešavanje problema izbeglica i IRL, efikasan i efektivan prihvata i održiva socio-ekonomska reintegracija povratnika – građana Republike Srbije po sporazumu o readmisiji.
- Ostale navedene nacionalne strategije pružaju osnovu i daju smernice za razvijanje mera i akcija u oblasti lokalne integracije izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika kojima se može doprineti unapređenju njihovog životnog standarda i ukupnog društvenog položaja.
- Programi i projekti koji su do sada sprovedeni za izbegla i interno-raseljena lica su se bavili rešavanjem sledećih pitanja: unapređenje uslova stanovanja, pomoć za stambeno zbrinjavanje i ekonomsko osnaživanje, socijalna zaštita najugroženijih, lična dokumentacijai pravna podrška. Ovi programi i projekti svakako daju smernice i za budući rad na unapređenju položaja ciljnih grupa.

Analiza stanja u lokalnoj zajednici po pitanjima unapređenja socio-ekonomskog položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po sporazumu o readmisiji izvršena je kroz identifikovanje dosadašnjih aktivnosti i rezultata u ovom domenu i sagledavanja kapaciteta i slabosti lokalne zajednice, kao i mogućnosti i prepreka s kojima se lokalna zajednica suočava u svom radnom okruženju. Analiza je izvršena SWOT tehnikom:

Tabela 11: SWOT analiza

	SNAGE	SLABOSTI
UNUTRAŠNJE	<ul style="list-style-type: none"> - Politička volja lokalne vlasti da se bavi rešavanjem problema ciljnih grupa; - Postojanje relevantnih institucija za rešavanje problema ciljnih grupa (Poverenik za izbeglice, Koordinator za romska pitanja, zdravstveni medijator, Savet za socijalnu politiku, Savet za upravljanje migracijama, Centar za socijalni rad, Crveni krst, NVO, NSZ, Fond zavoda za zdravstveno osiuranje) - Dobra saradnja sa svim relevantnim institucijama i državnim organima; - Raspoloživi ljudski kapaciteti; - Budžetska linija za stambeno zbrinjavanje izbeglica - Iskustvo na međunarodnim projektima u zbrinjavanju izbeglih i IRL; - Podrška medija; - Uključenost u obrazovni sistem i postojanje centra za obrazovanje zaposlenih u obrazovanju; - Regionalni stambeni program za izbeglice; 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljan kapacitet u broju izvršilaca na lokalnom nivou koji se bave pitanjima izbeglica, IRL i povratnika po readmisiji - Nedovoljna sredstva na budžetskoj liniji za participativno učešće u programima za izbeglice - Nedovoljna tehnička opremljenost Povereništva, tj. Odeljenja za društvene delatnosti - Nemogućnost praćenja kretanja i nepostojanje jedinstvene baze podataka različitih institucija za ove ciljne grupe; - Nedovoljna saradnja s Policijskom upravom po pitanju povratnika - Nedovoljna svest romske populacije za integrisanost u lokalnu sredinu; - Slaba zainteresovanost korisnika za učešće u programima zapošljavanja kod NSZ; - Neaktivnost izbegličkih udruženja; - Nedovoljna raspoloživost građevinskog zemljišta za izgradnju objekata;
	MOGUĆNOSTI	PREPREKE
SPOLJAŠNJE	<ul style="list-style-type: none"> - Položaj, uoga i samostalna kreativnost Povereništva za izbeglice uz jaku podršku Republičkog komesarijata da se trajno reši problem izbeglih i raseljenih - Strateška dokumenta (međunarodna, nacionalna i lokalna) za rešavanje pitanja - Novi zakonski okviri koji pružaju mogućnost ostvarivanja prava ovih grupa - Raspoloživi međunarodni fondovi i intenzivnija saradnja sa potencijalnim donatorima; - Nivo zainteresovanosti medija za rešavanje ove problematike - Mogućnost korišćenja sredstava iz Regionalnog stambenog programa; - Iskorišćenost programa NSZ za zapošljavanje, dokvalifikacije i prekvalifikacije; 	<ul style="list-style-type: none"> - Opšta ekonomska kriza, nezaposlenost i političke promene - Izbori utiču na kontinuirano i sistematsko rešavanje ovog problema; - Svetska migrantska kriza; - Spora implementacija nacionalnih strategija, - Nedovoljan broj ustanova i/ili uslova u njima za smeštaj i brigu specifičnih grupa (stari, invalidi...)

Najvažniji zaključci ove analize su sledeći:

- Lokalna zajednica ima političku volju i postojanje institucija relevantnih za rešavanje pitanja izbeglih, IRL i povratnika po sporazumu o readmisiji. Takođe, poseduje iskustvo u radu na međunarodnim i nacionalnim projektima kojima se zbrinjavaju ove ciljne grupe
- Slabost zajednice je u nepostojanju jedinstvene baze podataka o ciljnim grupama kao i nedovoljnoj umreženosti sa relevantnim institucijama, npr. Sa Policijskom upravom po pitanju povratnika. Iako postoje brojne institucije, nema dovoljno tehničkih kapaciteta.
- Međunarodni i nacionalni zakonski i strateški okviri, kao i brojni međunarodni fondovi daju mogućnost za iskorišćenje finansijskih sredstava u cilju trajnog rešavanja pitanja izbeglih i interno raseljenih lica.
- Glavne prepreke društva u rešavanju problema ciljnih grupa se ogledaju u opštoj ekonomskoj i migrantskoj krizi, nezaposlenosti i političkim promenama, kao i neadekvatnoj primeni strateških dokumenata.

Analizom zainteresovanih strana identifikovane su ključne zainteresovane strane za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po Sporazumu o readmisiji, kao i reagovanje u migratornim krizama u Gradu Novom Pazaru:

Krajni korisnici/ce Lokalnog akcionog plana za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika, kao i regaovanje u migratornim krizama su:

- Višečlane porodice, porodice koje žive u neadekvatnom privatnom smeštaju (porodice koje broje više od četiri člana);
- Porodice bez imovine i redovnih prihoda;
- Porodice s decom sa smetnjama u razvoju i/ili samohrani roditelji;
- Žene;
- Invalidna lica
- Samačka domaćinstva;
- Staračka i iznemogla domaćinstva;
- Radno sposobni izbeglice, interno raseljena lica i povratnici koji nemaju kvalifikacije odgovarajuće za potrebe lokalne privrede.
- Romske porodice u nehidijenskim naseljima

Ključni partneri lokalnoj samoupravi su:

1. Komesarijat za izbeglice Republike Srbije obavlja poslove koji se odnose na: utvrđivanje statusa izbeglica, zbrinjavanje izbeglica, vođenje evidencije, usklađivanja pružanja pomoći izbeglicama od strane drugih organizacija, obezbeđivanje smeštaja izbeglicama, pokreće inicijative za traženje međunarodne pomoći od institucija UN I drugih međunarodnih organizacija;
2. Gradska uprava daje opšti okvir, lokalnu regulative i uslove za realizaciju podrške ciljnim grupama u lokalnoj zajednici;
3. Poverenik za izbeglice i Koordinator za romska pitanja, kao deo gradske uprave, vrše poverene poslove u okviru svoje delatnosti i koordinaciju i realizaciju različitih programa pomoći u partnerstvu sa međunarodnim i domaćim donatorima koji se odnose na pomoć izbeglim i interno-raseljenim licima;
4. Centar za socijalni rad Novi Pazar se nalazi u sklopu Kombinovane ustanove socijalne zaštite; ima dugogodišnje stručne kadrove koji su osposobljeni za izvršavanje svih poslova u oblasti socijalne,porodično-pravne i starateljske zaštite. U primeni gradske Odluke o socijalnoj zaštiti i socijalnoj sigurnosti građana, Centar za socijalni rad odlučuje o ostvarivanju prava na jednokratnu novčanu pomoć i prava na korišćenje lokalnih usluga socijalne zaštite (radno angažovanje, pomoć u kući, dnevni boravak za decu sa smetnjama u razvoju, socijalno stanovanje uz podršku, itd.).
5. Crveni krst Novi Pazar, deluje na osnovu Ženevske konvencije, Zakona o crvenom krstu, Statuta, Strategije razvoja i na osnovu principa humanosti, nepristrasnosti, neutralnosti, nezavisnosti, dobrovoljnosti, jedinstva i univerzalnosti. Aktivno učestvuje u zbrinjavanju i pružanju pomoći izbeglicama i IRL, ne samo humanitarnog karaktera već i organizovanjem zdravstvene zaštite, socijalne pomoći, spajanju porodica i ostalo.
6. Nacionalna služba za zapošljavanje-Filijala Novi Pazar u okviru svojih redovnih delatnosti evidentira i pruža pomoć u zapošljavanju izbeglih, IRL i povratnike po readmisiji.
7. Obrazovne institucije – osnovne i srednje škole kroz svoje redovne programske aktivnosti obuhvataju i pružaju mogućnost izbeglim, interno raseljenim licima i povratnicima da steknu određeno obrazovanje.
8. Dom zdravlja Novi Pazar pruža usluge primarne i sekundarne zdravstvene zaštite i specijalističke usluge. Izbegla i IRL ostvaruju svoja prava kao i svi drugi građani.
9. Ministarstvo za rad, zapošljavanja, boračka i socijalna pitanja kroz sistem socijalne zaštite obezbeđuje ostvarivanje svih zakonom predviđenih prava u ovoj oblasti za interno raseljena i izbegla lica.

10. Ministarstvo unutrašnjih poslova aktivno učestvuje u okviru svojih nadležnosti, a naročito u oblasti izdavanja ličnih dokumenata i postupanja po planu u slučajevima migrantskih kriza.
11. Međunarodne institucije i organizacije, partneri lokalne samouprave: Delegacija EU u Srbiji, Evropski PROGRES, UNDP, UNOPS, ambasade u Srbiji.

Analiza problema je pokazala da su glavni problemi izbeglih i interno raseljenih lica u gradu Novom Pazaru sledeći:

Stambeni status: Veliki deo raseljeničke populacije nema rešeno stambeno pitanje, već žive kao podstanari u iznajmljenim stanovima ili kod rođaka i prijatelja. Manji deo ovih lica je rešio stambeni status kupovinom imovine i dodelom od strane grada i donatora. Što se tiče izbegličke populacije, 20 porodica nema rešen stambeni status, kao ni dobar deo porodica povratnika po sporazumu o readmisiji.

Podsećamo da je 2006. godine izgrađena stambena zgrada sredstvima Danskog komesarijata, sa 12 stambenih jedinica za izbeglice, koji bi trebalo da se otkupe, ali pre toga se ista mora legalizovati. Sa druge strane, u periodu 2014-2015 godine su izgrađene i useljene 23 montažne kuće u naselju Blaževo, za interno raseljena lica romske nacionalnosti. Grad je sredstvima Komesarijata u više navrata dodeljivalo sredstva za raseljena lica za građevinski materijal za završetak započetih stambenih objekata.

Spor proces povratka IRL na Kosovo i Metohiju i pored velikih napora koje ulaže međunarodna zajednica i državne institucije. Neodrživost programa povratka IRL zbog opšte nesigurnosti i nebezbednosti u sredini u koju se vraćaju.

Siromaštvo, nezaposlenost: Nezaposlenost je prisutna u visokom procentu među izbegličkom i raseljeničkom populacijom, ali i među povratnicima. Zbog niskog stepena obrazovanja i nekvalifikovanosti, pogotovu raseljenih lica sa Kosova i Metohije, ovoj populaciji je veoma teško da nađe zaposlenje pa se izdržavaju radeći slabo plaćene i neredovne sezonske poslove ili poslove „na crno“. Deo ove populacije, naročito raseljeni sa Kosova i Metohije, ima velikih problema u pribavljanju dokaza o stečenoj kvalifikaciji, kao i dokaza o ostvarenom radnom stažu ili pravu na penziju. Određen broj raseljenih lica sa KiM koji su 1999. godine bili stalno zaposleni u društvenim preduzećima i lokalnoj samoupravi a taj posao zbog spoljnih okolnosti više ne mogu da obavljaju, u međuvremenu nisu zaključila radni odnos niti zasnovala novi, ostvaruju pravo na privremenu mesečnu novčanu naknadu. Međutim, postoji veliki broj raseljenih kojima je radna knjižica ostala u preduzećima koja su često uništena u ratnim dejstvima te imaju problema da dokažu svoj radnopravni status pre rata. Sve ovo dovodi do izraženog siromaštva među značajnim delom izbeglih i raseljenih lica.

Povratnici se teško prilagodavaju socio-ekonomskim uslovima života u lokalnoj zajednici iz razloga što su imali mnogo bolje uslove života u zemljama gde su tražili azil. Ima pojedinačnih slučajeva (ne)priznavanja postignutog nivoa obrazovanja u inostranstvu.

Lična dokumenta: zahvaljujući ažurnosti Povereništva za izbeglice u Novom Pazaru i Centra za socijalni rad, problem ličnih dokumenata ciljne grupe je uspešno rešen i sveden na najmanju moguću meru, tako da im je sada omogućeno i ostvaruju prava iz zdravstvene i socijalne zaštite (pravo na materijalno obezbeđenje porodice, tuđa nega i pomoć, dečji dodatak, roditeljski dodatak i dr).

Zdravstvena zaštita i obrazovanje: rešenjem problema sa ličnim dokumentima, ujedno je rešen i problem ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu koju koriste kao domicilno stanovništvo.

Pravo na obrazovanje se u praksi ostvaruje u potpunosti. Sva deca izbegličkih i raseljeničkih lica su uključena u obrazovni sistem na svim nivoima školovanja.

Društvena integracija: Društvena integracija je otežana zbog razlike u društvenim obrascima između njihovih matica i novog prostora. Predrasude prema ovoj ciljnoj grupi postoje u onom smislu što postoje neproverene informacije da povratnici raspolažu sa solidnim ušteđevinama u devizama i da mogu sami bez pomoći lokalne zajednice da se reintegrišu. Međutim, svakako im treba pomoć od države i lokalne samouprave u cilju zapošljavanja, rešavanja stambenog pitanja, školovanja dece ili nekog oblika ekonomskog osnaživanja porodice u pravcu samozapošljavanja u oblasti poljoprivrede, proizvodne delatnosti, uslužnih delatnosti, turizma i ugostiteljstva i sl.

Položaj Roma u Novom Pazaru

Socijalna zaštita: Svih 35 raseljeničkih romskih porodica ostvarilo je pravo na novčanu socijalnu pomoć, kao i sva ostala prava iz oblasti iz socijalne zaštite u skladu sa zakonom. Obzirom da su svi članovi ovih porodica ostvarili pravo na lična dokumenta u gradu Novom Pazaru, time im je omogućeno i pravo na upis dece u škole, ostvarenje decijih dodataka, itd.

Zdravstvena zaštita: Siromaštvo i neadekvatna ishrana, uslovi stanovanja i slaba informisanost i nivo znanja o očuvanju zdravlja utiču na veoma loše zdravstveno stanje ove populacije. Bitno je naglasiti da Zakon o zdravstvenom osiguranju Republike Srbije čl. 18 garantuju Romima koji nisu osigurani po drugom osnovu da imaju pravo na punu zdravstvenu zaštitu na teret Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje, uz ispunjenje obaveze svakog građanina da poseduje lična dokumenta. Grad Novi Pazar sa Domom zdravlja, čiji je osnivač, izgradio ambulantu u naselju Postenje sredstvima dobijenih od UNOPS-a.

Obrazovanje: Sva romska deca u Novom Pazaru uključena su u sistem obrazovanja i redovno pohađanje nastave. Deca se redovno upisuju u škole, ali jedan deo ne pohađa uredno nastavu u toku cele godine. Često roditelji zbog sezonskih poslova odvođe decu sa sobom i ona ne završe školsku godinu. Nakon završenog četvrtog razreda osnovne škole, ne šalju žensku decu u školu. Nijedno dete u gradu nije upisalo srednju školu do sada. Nema nijedno lice romske nacionalnosti koje je završilo srednju, višu ili visoku školu.

Romi iz readmisije: Posebno je težak život Roma koji se vraćaju iz zapadne Evrope u procesu readmisije. Republika Srbija je potpisnica bilateralnih sporazuma o readmisiji sa državama zapadne Evrope, kao i Opšti sporazum o readmisiji sa Evropskom unijom, koji je stupio na snagu 1. januara 2008 godine. Po ovom sporazumu, u okviru readmisije za očekivati je da se jedan broj Roma vrati na područje grada Novog Pazara. Ova interesna grupa je kao i ostali građani potpuno ravnopravno tretirana za ostvarivanje svojih prava. Kada je reč o IRL Romima, lokalna samouprava se trudi i preduzimaju se sve neophodne mere da se integrišu kroz proces integracije i postanuravnopravni članovi lokalne zajednice.

Na evidenciji nezaposlenih u Gradu se izjasnilo samo 167 lica da pripadaju Romskoj populaciji. Oni predstavljaju posebno osetljivu grupu na tržištu rada. Najvećem broju radno sposobnih Roma nedostaje adekvatno obrazovanje kako bi uspešno učestvovali na tržištu rada.

Grad i Nacionalna služba za zapošljavanje posebnu pažnju posvećuju društvenoj enkluziji ove grupe i to organizovanjem javnih radova svake godine usmerenih na romsku populaciju, zatim uključivanjem Roma u mere aktivne politike zapošljavanja i boljeg informisanja o njihovim pravima, aktuelnim konkursima za zapošljavanje, podsticanje preduzetništva i slično.

Opšti zaključci analize – sporna pitanja

- Veliki problem izbeglim, raseljenim licima i povratnicima po osnovu sporazuma o readmisiji je rešavanje stambenog pitanja jer ono što je do sada urađeno po ovom pitanju (izgradnja 10 stambenih jedinica i 23 stambenih jedinica za IRL Rome i dodela 34 paketa građevinskog materijala), rešilo je stambeno pitanje jednom delu ove populacije (23 porodice).
- U gradu su izraženi problemi zapošljavanja. Ovaj problem pogađa domicilno stanovništvo, ali je mnogo izraženiji kod izbegličke, raseljeničke i povratničke populacije. Ova populacija ima svojih kapaciteta koji bi mogli da se iskoriste, čime bi se ovaj problem barem delimično rešio (kvalifikovana lica, preduzetnički orijentisana lica, učenici i studenti, koji bi sistemom školstva bili orijentisani na „tražena“ zanimanja)
- Zdravstvena zaštita je u potpunosti obezbeđena
- Integracija ovih lica u lokalnu sredinu je proces koji je u toku .. izbeglicama je proces integracije lakši u odnosu na IRL. Za IRL sa Kosova i Metohije je neophodno da imaju stambeni objekat u svom vlasništvu, da je u stalnom random odnosu kako bi ostvarili stalno prebivaliste, dok je to izbelicama omogućeno po automatizmu ofdmah nakon dobijanja državljanstva.

Preporuke:

- Rešavati stambeno pitanje izbeglica i IRL. Za rešavanje ovog pitanja postoji više načina: izgradnja stambenih jedinica, pomoć u završetku i adaptaciji stambenih objekata, dodela montažnih kuća za lica koja poseduju sopstveni plac.
- Zajedničkom akcijom Nacionalne službe za zapošljavanje, lokalne samouprave, lokalnih preduzetnika, Centra za socijalni rad, Crvenog krsta, raditi na projektima za zapošljavanje i samozapošljavanje izbeglica, IRL i povratnika po readmisiji. Uskladiti ove programe sa karakteristikama grupa korisnika koje su identifikovane u Nacionalnoj strategiji za rešavanje pitanja izbeglih i interno raseljenih lica (egzistencijalno najugroženiji, siromašne radno sposobne porodice, radno sposobni i preduzetnički orijentisani, kvalifikovani i korisnici stipendija i programa prekvalifikacije)
- Stipendirati talentovane i siromašne učenike i studente iz ove populacije
- Regulirati zdravstvenu zaštitu svim izbeglim, raseljenim licima i povratnicima po osnovu sporazuma o readmisiji
- Olakšati društvenu integraciju stvaranjem sveopšte povoljnije klime prihvatanja i podrške.
- Smanjiti odliv stanovništva usvajanjem mera populacione politike na lokalnom nivou koje bi trebalo da stvore pozitivnu klimu za život i rad porodica koje su se opredelile za integraciju/reintegraciju na teritoriji grada Novog Pazara

Kako lokalna zajednica poseduje različite kapacitete za bavljenjem problemima ciljne grupe ovog dokumenta, potrebno je iskoristiti maksimum potencijala i postojeće mehanizme, strukture i njihove aktivnosti povezati u cilju unapređenja položaja tih lica.

Reč je o heterogenoj grupi lica sa raznovrsnim potrebama. Ozbiljnost i obim problema sa kojima se suočava populacija izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika, kao i lica koja zbog ratnih dešavanja na prostorima svoje države bivaju prinuđena da emigriraju u druge zemlje, nameće planski i fazni pristup njihovom rešavanju. To se posebno odnosi na pružanje osnovnih vidova pomoći i na probleme stanovanja, kojizahteva značajne resurse.

Neophodno je planirati rešavanje ovih problema kroz potpunu usklađenost programskih i finansijskih aspekata plana i uz sistematsko izdvajanje dela sredstava iz lokalnog budžeta i planiranje načina za prikupljanje sredstava kroz različite nove projekte ili privlačenje već postojećih donatorskih i kreditorskih projekata.

POGLAVLJE 4. Prioritetne ciljne grupe

Prioritetne grupe Lokalnog akcionog plana za unapređenje položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika Grada Novog Pazara definisane su na osnovu sledećih kriterijuma:

- Uočljivost i složenost problema ove ciljne grupe u lokalnoj zajednici;
- Stambena i egzistencijalna ugroženost ciljne grupe;
- Broj članova porodice koje imaju iste probleme;
- Socijalna struktura porodice (npr. samohrani roditelji, dete sa smetnjama u razvoju, osobe starije od 65 godina);
- Nezaposlenost i materijalno siromaštvo ove ciljne grupe;
- Romske porodice u nehiđijenskom naselju

Prioritne grupe, odabrane na osnovu prethodnih kriterijuma su:

- Višećlance i višegeneracijske porodice izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika;
- Radno sposobni, nezaposleni, izbegla, interno raseljena lica i povratnici, naročito iz porodica koje imaju hronično bolesne članove i porodice sa decom ometenom u razvoju;
- Porodice bez imovine i redovnih prihoda;
- Porodice sa decom sa smetnjama u razvoju i/ili samohrani roditelji;
- Žene;
- Samačka domaćinstva;
- Radno sposobni, izbeglice, interno raseljena lica i povratnici koji nemaju kvalifikacije odgovarajuće za potrebe lokalne privrede.

Prioritetni problemi su:

- Nerešeno stambeno pitanje u potpunosti;
- Nedostatak materijalnih sredstava za život;
- Nezaposlenost;
- Zdravstveni problemi;
- Obrazovanje

POGLAVLJE 5. Opšti i specifični ciljevi

Opšti cilj:

Poboljšanje društveno-ekonomskog položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po Sporazumu o readmisiji u Gradu Novom Pazaru kroz razne programe socio-ekonomske integracije.

Specifični ciljevi:

Specifični cilj 1:

U periodu od 2016. do kraja 2020.godine trajno rešiti stambeno pitanje za 20 izbeglih porodica i porodica interno raseljenih lica sa mogućnošću otkupa.

Specifični cilj 2:

U periodu od 2016. do kraja 2020.godine trajno rešiti stambeno pitanje za interno raseljena lica i povratnika kroz dodelu grantova građevinskog materijala za završetak započete ili adaptaciju postojećih neuslovnih stambenih objekata.

Specifični cilj 3:

U periodu od 2016. do kraja 2020.godine pronaći donatore koji će pomoći u dodeli montažnih kuća za IRL i povratnike po sporazumu o readmisiji, a lokalna samouprava će pomoći oko građevinskih dozvola i infrastrukture.

Specifični cilj 4:

U periodu od 2016. do kraja 2020. godine realizovati 2 ciklusa prekvalifikacije i dokvalifikacije za najmanje 50 osoba u ciklusu u direktnoj saradnji s Filijalom Nacionalne službe za zapošljavanje i iz populacije izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika.

Specifični cilj 5:

U periodu od kraja 2016-2020. godine završiti započeti projekat – Poboljšanje uslova života u romskom naselju Blaževo - Važogrnici

5.1.1. Završetak izgradnje kuća za IRL romske nacionalnosti

5.1.2. Poboljšanje energetske efikasnosti i dovođenje vodovodne i kanalizacione mreže do kuća domicilnih Roma, prespajanje lokalnog vodovoda na gradsku mrežu čime će biti omogućeno snabdevanje vodom romskog naselja u Blaževu-Važogrnica iz gradskog sistema

5.1.3. Rekonstrukcija puta i izgradnja ulica u romskom naselju

5.1.4. Rešavanje problema deponovanja komunalnog otpada i javne higijene u naselju

Specifični cilj 6:

U periodu od 2016-2020.godine nastaviti sa programima i paketima za ekonomsko osnaživanje izbeglica, interno-raseljenih lica i povratnika po readmisiji.

Specifični cilj 7:

U periodu od 2016-2020.godine ekonomski osnažiti najmanje 10 žena godišnje iz populacije izbeglica, interno raseljenih lica i povratnika po readmisiji kroz rad socijalnih preduzeća i kroz razvoj proširenih prava i usluga socijalne zaštite na lokalnom nivou.

Specifični cilj 8:

Reagovanje i plan delovanja na području grada Novog Pazara u eventualnim migrantskim kretanjima stranih državljana usled ratnih delovanja na teritorijama svojih zemalja.

POGLAVLJE 6. Aktivnosti – zadaci za realizaciju LPA

Tabela 12: Lokalni akcioni plan

Specifični cilj 1: U periodu od 2016. do kraja 2020.godine trajno rešiti stambeno pitanje za 20 izbeglih porodica i porodica interno raseljenih lica sa mogućnošću otkupa							
Aktivnosti	Period realizacije	Rezultat	Indikatori	Potrebni resursi		Odgovorni akteri	Partner
				Budžet LS i /ili ostali lokalni resursi	Ostali izvori		
1.1.Izbor lokacije i izrada projektno-tehničke dokumentacije	Septembar – decembar 2016	Odabrana lokacija, urađen glavni projekat, dobijeno odobrenje za izgradnju	Površina lokacije, broj dobijenih dozvola i saglasnosti	Lokacija, ljudski i materijalni resursi (35% od ukupne vrednosti)	Donatorska sredstva	Lokalna samouprava – osoba ovlašćena od strane gradonačelnika	JP Direkcija za izgradnju grada
1.2.Obezbeđivanje finansijskih sredstava za izgradnju	2016	Obezbeđena potrebna finansijska sredstva	Iznos obezbeđenih finansijskih sredstava	Ljudski resursi (LS – obezbeđena parcela , dozvola infrastruktura	Donatorska sredstva	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, JP Direkcija za izgradnju grada
1.3. Izrada tendera i sprovođenje procedure za izbor izvođača radova	Januar – mart 2017.	Sprovedena tenderska procedura, izabran izvođač radova, sklopljen ugovor	Broj prijavljenih na tenderu, nivo kvaliteta sakupljenih ponuda, trajanje tenderske procedure	Ljudski resursi, budžet Grada	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, JP Direkcija za izgradnju grada
1.4.Formiranje Komisije za izradu Pravilnika i Oglasa	April – jun 2017.	Formirana komisija, urađen Pravilnik, raspisan oglas.	Rešenje o obrazovanju komisije, tekst Pravilnika, tekst Oglasa.	Članovi Komisije, prostor i oprema za rad	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS
1.5. Raspisivanje oglasa za dodelu stanova	Jun – jul 2017.	Objavljen oglas, prikupljene prijave	Broj prijavljenih potencijalnih korisnika	Članovi Komisije, prostor i oprema za rad	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS
1.6. Presentacija programa i javno oglašavanje putem medija	Jul 2017.	Održana prezentacija za potencijalne korisnike, oglasen program preko lokalnih TV stanica u trajanju od 15 dana	Broj održanih prezentacija, broj učesnika na prezentacijama, broj i vrsta medijskih oglašavanja	Sala za prezentaciju, prostor i vreme u lokalnim medijima	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS
1.7. Izgradnja stambene jedinice za stanovanje	Avgust – novembar 2017.	Izgrađena zgrada izdata upotrebna dozvola	Nivo ispunjenosti standarda novoizgrađenih	/	Ljudski i materijalni resursi	Izvođač radova	Nadzorni organ ispred lokalne samouprave

izbeglica i IRL			stanova za izdavanje upotrebne dozvole		(građevinski materijal i mehanizacija)		
1.8. Dodela stanova po Pravilniku	Novembar – decembar 2017.	Utvrđena lista korisnika koji će dobiti stanove, sklopljeni ugovori sa korisnicima stanova	Broj sklopljenih ugovora o korišćenju stanova	Članovi komisije, Gradonačelnik prostor i oprema za rad	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS
1.9. Medijska prezentacija celokupne realizacije programa	Kontinuirano	Objavljene informacije o programu na lokalnim TV kanalima i štampanim medijima	Broj i vrsta TV priloga o programu, broj članaka u novinama	Prostor i vreme u lokalnim medijima	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS
1.10. Praćenje realizacije i ocena uspešnosti programa	Kontinuirano	Prikupljanje i analiza informacija o realizaciji programa, pisanje izveštaja, ocena uspešnosti realizacije	Broj i vrsta analiziranih informacija, broj i vrsta izveštaja i preporuka	Osobe zadužene za praćenje i ocenjivanje ovog dela LAP-a	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS

Specifični cilj 2: U periodu od 2016. do kraja 2020.godine trajno rešiti stambeno pitanje za interno raseljena lica i povratnike po sporazumu o readmisiji kroz dodelu grantova građevinskog materijala za završetak započete ili adaptaciju postojećih neuslovnih stambenih objekata

Aktivnosti	Period realizacije	Rezultat	Indikatori	Potrebni resursi		Odgovorni akteri	Partner
				Budžet LS i /ili ostali lokalni resursi	Ostali izvori		
2.1.Obezbeđivanje finansijskih sredstava za adaptaciju i završetak stambenih objekata	Septembar – decembar 2016.	Specifikacija potrebnih radova i materijala	Količina i vrsta građevinskog i ostalog materijala	Ljudski resursi	/	Lokalna samouprava	/
2.2.Obezbeđivanje finansijskih sredstava za završetak stambenih objekata	Septembar – decembar 2016.	Obezbeđena potrebna finansijska sredstva	Iznos obezbeđenih finansijskih sredstava	Ljudski resursi	Donatorska sredstva	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, potencijalni donatori
2.3.Identifikacija potrebnog građevinskog materijala za korisnike koji su obezbedili stambeni prostor iz sopstvenih sredstava	Januar – mart 2017.	Specifikacija potrebnog građevinskog materijala	Količina i vrsta građevinskog materijala	Ljudski resursi, budžet Grada	Donatorska sredstva, Komesarijat za izbeglice RS	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, donatori
2.4.Prezentacija programa i javno oglašavanje putem medija	April – maj 2017.	Održane najmanje dve prezentacije za najmanje po 15 potencijalnih korisnika, oglašen program preko lokalnih TV stanica u trajanju od 7 dana	Broj održanih prezentacija, broj učesnika na prezentacijama, broj i vrsta medijskih oglašavanja	Sala za prezentaciju, prostor i vreme u lokalnim medijima	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, donatori, Centar za socijalni rad
2.5. Izrada tendera i sprovođenje procedure za izbor ponuđača za	Maj – jun 2017.	Sprovedena tenderska procedura, izabrani dobavljači za materijal za izgradnju	Broj prijavljenih na tenderu, nivo kvaliteta sakupljenih ponuda, trajanje tenderske	Ljudski resursi, budžet Grada	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, donatori, Centar za socijalni rad

nabavku građevinskog materijala		adaptaciju, sklopljeni ugovori	procedure				
2.6.Prezentacija programa i javno oglašavanje putem medija	Jun – jul 2017.	Održane najmanje dve prezentacije za najmanje po 20 potencijalnih korisnika, oglašen program preko lokalnih TV stanica u trajanju od 7 dana	Broj održanih prezentacija, broj učesnika na prezentacijama, broj i vrsta medijskih oglašavanja	Sala za prezentaciju, prostor i vreme u lokalnim medijima	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, donatori, Centar za socijalni rad
2.7.Završetak i adaptacija izgradnje započetih stambenih jedinica	Jul – Oktobar 2017.	Izgrađene i adaptirane stambene jedinice	Nivo ispunjenosti standarda izgrađenih i adaptiranih stambenih jedinica	/	Ljudski i materijalni resursi (građevinski materijal i oprema)	Izvođač radova	Nadzorni organ ispred lokalne samouprave
2.8.Raspisivanje oglasa za dodelu građevinskog materijala	Oktobar – decembar 2017.	Objavljen oglas, prikupljeni zahtevi	Broj prijavljenih potencijalnih korisnika	Ljudski resursi, prostor i oprema za rad	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS
2.9.Prezentacija programa i javno oglašavanje putem medija	Decembar 2017	Održane najmanje dve prezentacije za najmanje po 20 potencijalnih korisnika, oglašen program preko lokalnih TV stanica u trajanju od 7 dana	Broj održanih prezentacija, broj učesnika na prezentacijama, broj i vrsta medijskih oglašavanja	Sala za prezentaciju, prostor i vreme u lokalnim medijima	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS
2.10.Podela građevinskog materijala korisnicima	Januar – februar 2018.	Raspodeljen građevinski materijal	Nivo ispunjenosti standarda adaptiranih stambenih jedinica	/	Ljudski i materijalni resursi (građevinski materijal i oprema)	Korisnici	Nadzorni organ ispred lokalne samouprave
2.11.Medijska prezentacija celokupne realizacije	Kontinuirano	Objavljene informacije o programu na lokalnim TV	Broj i vrsta TV priloga o programu, broj članaka u novinama	Prostor i vreme u lokalnim medijima	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, Centar za socijalni rad

programa		kanalima i štampanim medijima					
2.12.Praćenje realizacije i ocena uspešnosti programa	Kontinuirano	Prikupljanje i analiziranje informacija o realizaciji programa, pisanje izveštaja, ocenjena uspešnost realizacije	Broj i vrsta analiziranih informacija, broj i vrsta izveštaja i preporuka	Osobe zadužene za praćenje i ocenjivanje ovog dela LAP-a	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, donatori

Specifični cilj 3: U periodu od 2016. do kraja 2020.godine pronaći donatore koji će pomoći u izgradnji i dodeli montažnih kuća za IRL i povratnike po sporazumu o readmisiji, a lokalna samouprava će pomoći oko građevinskih dozvola i infrastrukture

Aktivnosti	Period realizacije	Rezultat	Indikatori	Potrebni resursi		Odgovorni akteri	Partner
				Budžet LS i /ili ostali lokalni resursi	Ostali izvori		
3.1. Intenzivirati komunikaciju sa Komesarijatom za izbeglice i migracije RS i resornim ministarstvima, međunarodnim donatorima, ambasadama, UN, UNHCR, Evropski PROGRES, Delegacija EU u Srbiji.	Kontinuirano	Objavljene informacije o programu na lokalnim TV kanalima i štampanim medijima, elektronskim medijima	Broj i vrsta TV priloga o programu, broj članaka u novinama	Prostor i vreme u lokalnim medijima	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, Centar za socijalni rad, potencijalni donatori
3.2.Pripremanje projektnih predloga prema uputstvima donatora	Kontinuirano	Broj projektnih predloga	Broj projektnih predloga	Ljudski resurski, prostorni i tehnički kapaciteti	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, Centar za socijalni rad
3.3.Potpisivanje ugovora sa donatorima o	Kontinuirano	Broj potpisanih ugovora	Broj potpisanih ugovora	Ljudski resurski, prostorni i tehnički kapaciteti	/	Lokalna samouprava	Donatori

izgradnji i dodeli montažnih kuća							
3.4.Realizacija programa	Kontinuirano	Broj realizovanih programa	Broj realizovanih programa	Ljudski resursi, prostorni i tehnički kapaciteti	/	Lokalna samouprava	Donatori

Specifični cilj 4: U periodu od 2016. do kraja 2020. godine realizovati 2 ciklusa prekvalifikacije i dokvalifikacije za najmanje 50 osoba u ciklusu u direktnoj saradnji s Filijalom Nacionalne službe za zapošljavanje iz populacije izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika po Sporazumu o readmisiji.

Aktivnosti	Period realizacije	Rezultat	Indikatori	Potrebni resursi		Odgovorni akteri	Partner
				Budžet LS i /ili ostali lokalni resursi	Ostali izvori		
4.1. Identifikovanje potreba za određenim zanimanjima i izrada programa prekvalifikacija (1.ciklus)	Septembar – 2016.	Identifikovane potrebe za određenim zanimanjima i izrađen program prekvalifikacija	Broj i vrste deficitarnih zanimanja	Ljudski resursi – zaposleni u NSZ – Filijala Novi Pazar	/	Lokalna samouprava – Povereništvo za izbeglice i IRL	NSZ – Filijala Novi Pazar
4.2. Prezentacija programa i javno oglašavanje putem medija	Oktobar – novembar 2016.	Održane najmanje 2 prezentacije za najmanje 50 potencijalnih korisnika. Oglašen program preko lokalnih TV stanica u trajanju od 7 dana	Broj održanih prezentacija, broj učesnika na prezentacijama, broj i vrsta medijskih oglašavanja	Sala za prezentaciju, prostor i vreme u lokalnim medijima	/	Lokalna samouprava – Povereništvo za izbeglice i IRL	NSZ – Filijala Novi Pazar, strukovne škole, lokalna samouprava, lokalni mediji
4.3. Izrada kriterijuma za uključivanje korisnika u programe prekvalifikacije i izbor korisnika u skladu sa kriterijumima	Novembar – decembar 2016.	Formirani kriterijumi za uključivanje korisnika u programe prekvalifikacije, izabrani korisnici za programe prekvalifikacije	Broj i vrsta kriterijuma, broj izabranih korisnika	Ljudski resursi (radna grupa), Prostor i oprema za rad	/	Lokalna samouprava – Povereništvo za izbeglice i IRL	NSZ – Filijala Novi Pazar, strukovne škole
4.4. Pripremanje	Januar 2017.	Napravljen raspored	Broj kandidata po	Ljudski resursi –	/	Radna grupa	/

rasporeda obuke		obuke kandidata po odgovarajućim zanimanjima	zanimanjima, vreme realizacije obuka po zanimanjima	radna grupa			
4.5. Realizacija 1. (prvog) ciklusa obuke	Februar – maj 2017.	Održane obuke za korisnike programa prekvalifikacije. Obuku je uspešno završilo najmanje 60 polaznika	Broj i vrsta realizovanih obuka (vrsta zanimanja), broj polaznika koji su uspešno završili obuke u 1.ciklusu	Budžetska sredstva, ljudski resursi, prostor, oprema	/	Strukovne škole, Lokalna samouprava	NSZ – Filijala Novi Pazar
4.6. Informisanje poslodavaca o novim kadrovima	Jun – jul 2017.	Održani sastanci sa poslodavcima iz odgovarajućih privrednih oblasti	Broj poslodavaca koji su pokazali spremnost da prime na probni rad osobe koje su uspešno završile obuku	Ljudski resursi	/	Lokalna samouprava	NSZ – Filijala Novi Pazar, privrednici, Preduzetnici, Lokalni mediji
4.7. Identifikovanje potreba za određenim zanimanjima i izrada programa prekvalifikacija (2.ciklus)	Avgust – septembar 2017.	Identifikovane potrebe za određenim zanimanjima i izrađen program prekvalifikacija	Broj i vrste deficitarnih zanimanja	Ljudski resursi – zaposleni u NSZ – Filijala Novi Pazar	/	Lokalna samouprava – Povereništvo za izbeglice i IRL	NSZ – Filijala Novi Pazar
4.8. Prezentacija programa i javno oglašavanje putem medija	Oktobar – novembar 2017.	Održane najmanje 2 prezentacija za najmanje 50 potencijalnih korisnika. Oglašen program preko lokalnih TV stanica u trajanju od 7 dana	Broj održanih prezentacija, broj učesnika na prezentacijama, broj i vrsta medijskih oglašavanja	Sala za prezentaciju, prostor i vreme u lokalnim medijima	/	Lokalna samouprava – Povereništvo za izbeglice i IRL	NSZ – Filijala Novi Pazar, strukovne škole lokalna samouprava, lokalni mediji
4.9. Izrada kriterijuma za uključivanje korisnika u programe prekvalifikacije i izbor korisnika u skladu sa kriterijumima	Decembar – januar 2018.	Formirani kriterijumi za uključivanje korisnika u programe prekvalifikacije, izabrani korisnici za programe prekvalifikacije	Broj i vrsta kriterijuma, broj izabranih korisnika	Ljudski resursi (radna grupa), Prostor i oprema za rad	/	Lokalna samouprava – Povereništvo za izbeglice i IRL	NSZ – Filijala Novi Pazar, strukovne škole
4.10. Pripremanje	Februar	Napravljen raspored	Broj kandidata po	Ljudski resursi –	/	Radna grupa	/

rasporeda obuke	2018.	obuke kandidata po odgovarajućim zanimanjima	zanimanjima, vreme realizacije obuka po zanimanjima	radna grupa			
4.11.Realizacija 2.(drugog) ciklusa obuke	Mart – maj 2018.	Održane obuke za korisnike programa prekvalifikacije. Obuku je uspešno završilo najmanje 60 polaznika	Broj i vrsta realizovanih obuka (vrsta zanimanja), broj polaznika koji su uspešno završili obuke u 2.ciklusu	Budžetska sredstva, ljudski resursi, prostor, oprema	/	Strukovne škole, Lokalna samouprava	NSZ – Filijala Novi Pazar
4.12. Informisanje poslodavaca o novim kadrovima	Jun 2018.	Održani sastanci sa poslodavcima iz odgovarajućih privrednih oblasti	Broj poslodavaca koji su pokazali spremnost da prime na probni rad osobe koje su uspešno završile obuku	Ljudski resursi	/	Lokalna samouprava	NSZ – Filijala Novi Pazar, privrednici, Preduzetnici, Lokalni mediji
4.13.Medijska prezentacija celokupne realizacije programa	Kontinuirano	Objavljene informacije o programu na lokalnim TV kanalima i štampanim medijima	Broj i vrsta TV priloga o programu, broj članaka u novinama	Prostor i vreme u lokalnim medijima	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, lokalni mediji
4.14.Praćenje realizacije i ocena uspešnosti programa	Kontinuirano	Prikupljanje i analiziranje informacija o realizaciji programa, ocenjena uspešnost	Broj i vrsta analiziranih informacija, broj i vrsta izveštaja i preporuka	Osobe zadužene za praćenje i ocenjivanje ovog dela LAP-a	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS

Specifični cilj 5: U periodu od kraja 2016-2020. godine završiti započeti projekat – Poboljšanje uslova života u romskom naselju Blaževo - Vržogrnice

Aktivnosti	Period realizacije	Rezultat	Indikatori	Potrebni resursi		Odgovorni akteri	Partner
				Budžet LS i /ili ostali lokalni resursi	Ostali izvori		
5.1.1. Završetak izgradnje kuća za IRL romske nacionalnosti	Do kraja 2017.godine	Obezbeđeni stambeni uslovi	Broj izgrađenih montažnih kuća	Ljudski resursi, budžetska sredstva	Donatorska sredstva	Lokalna samouprava – osobe ovlašćene od gradonačelnika	Komesarijat za izbeglice, potencijalni donatori
5.1.2. Poboljšanje energetske efikasnosti i dovođenje vodovodne i kanalizacione mreže do kuća domicilnih Roma, prespajanje lokalnog vodovoda na gradsku mrežu čime će biti omogućeno snabdevanje vodom romskog naselja u Blaževu-Vržogrnica iz gradskog sistema	Do kraja 2018.godine	Poboljšan kvalitet života stanovništva u romskom naselju	Broj priključaka na vodovodnu i kanizacionu mrežu	Ljudski resursi, budžetska sredstva	/	Lokalna samouprava, javna komunalna preduzeća	JP Direkcija za izgradnju grada
5.1.3.Rekonstrukcija puta i izgradnja ulica u romskom naselju	Do kraja 2019.	Poboljšani uslovi stanovanja u naselju	Rekonstruisane ulice u romskom naselju	Ljudski resursi, budžetska sredstva	Donatorska sredstva	Lokalna samouprava	JP Direkcija za izgradnju grada
5.1.4.Rešavanje problema deponovanja komunalnog otpada i javne higijene u naselju	Do kraja 2019.	Poboljšani uslovi stanovanja i zaštite životne sredine u naselju i gradu	Zdravstveno stanje	Ljudski resursi, budžetska sredstva	Donatorska sredstva	Lokalna samouprava, javna komunalna preduzeća	JP Direkcija za izgradnju grada

Specifični cilj 6: U periodu od 2016-2020.godine nastaviti sa programima i paketima za ekonomsko osnaživanje izbeglica, interno-raseljenih lica i povratnika po readmisiji.

Aktivnosti	Period realizacije	Rezultat	Indikatori	Potrebni resursi		Odgovorni akteri	Partner
				Budžet LS i /ili ostali lokalni resursi	Ostali izvori		
6.1. Identifikacija potrebnih programa i paketa za ekonomsko osnaživanje izbeglica, IRL i povratnika	Januar – mart 2017.	Definisanje potrebnih paketa i programa	Količina i vrsta paketa za ekonomsko osnaživanje	Ljudski resursi, budžet Grada	Donatorska sredstva, Komesarijat za izbeglice RS	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, donatori
6.2. Prezentacija programa i javno oglašavanje putem medija	April – maj 2017.	Održana najmanje jedna prezentacija, oglašen program preko gradskog sajta, lokalnih TV stanica u trajanju od 7 dana	Broj održanih prezentacija, broj učesnika na prezentacijama, broj i vrsta medijskih oglašavanja	Sala za prezentaciju, prostor i vreme u lokalnim medijima	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, donatori, Centar za socijalni rad
6.3. Izrada tendera i sprovođenje procedure za izbor ponuđača	Maj – jun 2017.	Sprovedena tenderska procedura, izabrani dobavljači, sklopljeni ugovori	Broj prijavljenih na tenderu, nivo kvaliteta sakupljenih ponuda, trajanje tenderske procedure	Ljudski resursi, budžet Grada	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, donatori, Centar za socijalni rad
6.4. Podela paketa korisnicima	Jul - avgust 2017.	Podeljeni paketi za ekonomsko osnaživanje	Nivo ispunjenosti standarda nabavljenih paketa / sredstava	/	Ljudski i materijalni resursi	Korisnici	Nadzorni organ ispred lokalne samouprave
6.5. Medijska prezentacija celokupne realizacije programa	Kontinuirano	Objavljene informacije o programu na sajtu grada, lokalnim TV kanalima i štampanim medijima	Broj i vrsta TV priloga o programu, broj članaka u novinama	Prostor i vreme u lokalnim medijima	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, Centar za socijalni rad
6.6. Praćenje realizacije i ocena uspešnosti programa	Kontinuirano	Prikupljanje i analiziranje informacija o realizaciji programa, pisanje izveštaja, ocenjena uspešnost realizacije	Broj i vrsta analiziranih informacija, broj i vrsta izveštaja i preporuka	Osobe zadužene za praćenje i ocenjivanje ovog dela LAP-a	/	Lokalna samouprava	Komesarijat za izbeglice RS, donatori

Specifični cilj 7: U periodu od 2016-2020.godine ekonomski osnažiti najmanje 10 žena godišnje iz populacije izbeglica, interno raseljenih lica i povratnika po readmisiji kroz rad socijalnih preduzeća i kroz razvoj proširenih prava i usluga socijalne zaštite na lokalnom nivou.

Aktivnosti	Period realizacije	Rezultat	Indikatori	Potrebni resursi		Odgovorni akteri	Partner
				Budžet LS i /ili ostali lokalni resursi	Ostali izvori		
7.1. Identifikovanje potreba za ekonomskim osnaživanjem kroz rad socijalnih preduzeća	Novembar 2016.	Identifikovane potrebe za angažovanje osoblja kao pružaoca socijalnih usluga	Broj potrebnih kadrova/pružaoca usluga	Ljudski resursi	/	Lokalna samouprava	Centar za socijalni rad
7.2. Javni poziv i odabir	Decembar – februar 2017.	Formirani kriterijumi za odabir	Javni poziv, kriterijumi za odabir, broj izabranih/angažovanih pružaoca usluga	Ljudski resursi, tehnički kapaciteti	/	Lokalna samouprava	NSZ – Filijala Novi Pazar, Centar za socijalni rad
7.3. Obuka i edukacija, prekvalifikacija	Mart – jun 2017.	Održane obuke i prekvalifikacije	Broj realizovanih obuka, broj polaznika i obučeni lica	Ljudski i tehnički kapaciteti, budžetska sredstva	/	Lokalna samouprava	NSZ – Filijala Novi Pazar, Centar za socijalni rad
7.4. Angažovanje kroz usluge	Jul 2017.	Angažovanje obučeni lica	Broj sklopljenih ugovora	Ljudski resursi, budžetska sredstva	/	Lokalna samouprava	Centar za socijalni rad
7.5. Medijsko praćenje programa	Kontinuirano	Informisanje javnosti o realizaciji programa	Broj priloga, članaka, izveštaja	Ljudski i tehnički kapaciteti, budžetska sredstva	/	Lokalna samouprava	Mediji

Specifični cilj 8: Reagovanje i plan delovanja na području grada Novog Pazara u eventualnim migrantskim kretanjima stranih državljana usled ratnih delovanja na teritorijama svojih zemalja.

Aktivnosti	Period realizacije	Rezultat	Indikatori	Potrebni resursi		Odgovorni akteri	Partner
				Budžet LS i /ili ostali lokalni resursi	Ostali izvori		
8.1. Formiranje radnog tela za delovanje u slučajevima migratornih kretanja (azilanta)	Urgentno - u situacijama migrantskih kretanja	Formirano radno telo	Odluka Gradskog veća / gradonačelnika o imenovanju lica za delovanje u migratornim kretanjima	Ljudski resursi	Vlada RS, donatorska sredstva	Lokalna samouprava	Nadležne republičke i lokalne institucije
8.2. Definisanje plana delovanja	Urgentno - u situacijama migrantskih kretanja	Plan delovanja	Definisane aktivnosti, broj uključenih institucija, broj uključenih lica	Ljudski resursi	Vlada RS	Lokalna samouprava, Vlada RS	Nadležne republičke i lokalne institucije
8.3. Obezbeđivanje smeštajnih kapaciteta sa neophodnom opremom	Urgentno - u situacijama migrantskih kretanja	Obezbeđeni smeštajni kapaciteti	Broj smeštajnih kapaciteta	Ljudski resursi, budžetska sredstva	Vlada RS, donatorska sredstva	Lokalna samouprava, Komesarijat za izbeglice	Nadležne republičke i lokalne institucije
8.4. Obezbeđivanje i pružanje zdravstvenih pregleda	Urgentno - u situacijama migrantskih kretanja	Obezbeđeni zdravstveni pregledi	Broj zdravstvenih pregleda	Ljudski resursi, budžetska sredstva	Vlada RS, donatorska sredstva	Lokalna samouprava, Dom zdravlja	Nadležne republičke i lokalne institucije
8.5. Obezbeđivanje neophodnih životnih namirnica (namirnice, higijenska sredstva...)	Urgentno - u situacijama migrantskih kretanja	Obezbeđene životne, higijenske i nehigijenske namirnice	Broj paketa namirnica, broj paketa za ličnu i kolektivnu higijenu	Ljudski resursi, budžetska sredstva	Vlada RS, donatorska sredstva	Lokalna samouprava	Nadležne republičke i lokalne institucije, NVO, humanitarne organizacije- građani
8.6. Medijsko praćenje	Kontinuirano	Aktivno praćenje i izveštavanje situacije tokom celog perioda krize	Broj uključenih medija, broj priloga, izveštaja	Ljudski resursi, budžetska sredstva	/	Lokalna samouprava	Mediji

POGLAVLJE 7. Resursi/budžet

Procena sredstava za realizaciju Lokalnog akcionog plana za unapređenje položaja izbeglica, interno raseljenih lica i povratnika po Sporazumu o readmisiji, kao i reagovanje u migratornim krizama na području Grada Novog Pazara 2016-2020. godine će se vršiti na kraju svake godine.

Iz budžeta Grada za 2016.godinu su predviđena sredstva za stambeno zbrinjavanje izbeglica u iznosu od 6.000.000,00 rsd.

Detaljan godišnji budžet za svaku sledeću godinu primene Lokalnog plana biće urađen na osnovu razrađenih godišnjih planova za te godine.

Sredstva za realizaciju ovog Lokalnog akcionog plana obezbeđivaće se iz različitih izvora:

- Delom iz budžeta lokalne samouprave;
- Delom iz budžeta viših nivoa vlasti, odnosno pomoću projekata koji će se razviti na osnovu ovog LAP-a;
- Delom iz donatorskih sredstava kroz Regionalni stambeni program kao i iz drugih dostupnih izvora;
- Ostali donatorski programi.

POGLAVLJE 8. Aranžmani za primenu

Aranžmani za primenu LPA u gradu Novom Pazaru obuhvataju **lokalne strukture i sve potrebne mere i procedure** koji će osigurati njegovo uspešno sprovođenje. U okviru lokalnih struktura, razlikuju se:

1. Strukture za upravljanje procesom primene LAP-a, i
2. Strukture koje su operativne i primenjuju LAP-a

Strukturu za upravljanje procesom primene LAP-a, nakon njegovog usvajanja, predstavljaće **Savet za upravljanje migracijama** koji je pored radne grupe učestvovao u njegovoj izradi uz eventualno učešće krajnjih korisnika.

Savet za upravljanje migracijama, kao upravljačka struktura ima sledeće zadatke:

- U potpunosti odgovara za vođenje celokupnog procesa primena Lokalnog plana;
- Imenuje lokalne timove za upravljanje projektima koji nastanu kao rezultat operacionalizacije Lokalnog plana;
- Obezbeđuje pristup i prikupljanje svih podataka i informacija u elektronskoj formi od svakog aktera- učesnika u procesu unapređenja položaja izbeglih, interno raseljenih lica i povratnika u lokalnoj zajednici.
- Održava kontakte sa svim učesnicima u realizaciji Lokalnog plana
- Upravlja procesom praćenja (monitoringa) i ocenjivanja uspešnosti (evaluacije) Lokalnog plana akcije;
- Održava kontakte sa javnošću i donosiocima odluka u lokalnoj smoupravi.

Operativnu strukturu za primenu ovog Lokalnog akcionog plana činiće **institucije, organizacije i timovi** formirani u cilju neposredne realizacije plana i projekta razvijenih na osnovu Lokalnog plana. U skladu s Lokalnim akcionim planom, biće realizovana podela uloga i odgovornosti među različitim akterima u lokalnoj zajednici – partnerima u realizaciji. Svaki akter će u skladu s principom javnosti i transparentnosti rada voditi odgovarajuću evidenciju i dokumentaciju i pripremati periodične izveštaje o radu. Izveštaji će biti polazna osnova za praćenje i ocenjivanje uspešnosti rada.

Operativna struktura za primenu lokalnog plana ima sledeće zadatke i odgovornosti:

- Realizacija Lokalnog akcionog plana;
- Neposredna komunikacija sa korisnicima usluga koje se obezbeđuju Lokalnim planom;
- Redovno dostavljanje izveštaja sekretaru Saveta za upravljanje migracijama o svim aktivnostima na sprovođenju Lokalnog akcionog plana;
- Učešće u eventualnim obukama za unapređenje stručnosti i kompetencija za sprovođenje zadataka Lokalnog akcionog plana;
- Unapređenje procesa primene Lokalnog plana u skladu sa sugestijama i preporukama upravljačke strukture.

Upravljačka i operativna struktura će razviti plan i mehanizme međusobne komunikacije u odnosu na očekivane rezultate primene Lokalnog plana. Plan komunikacije i operativne strukture urediće vreme i način razmene informacija i preduzimanje odgovarajućih akcija.

Detaljne godišnje planove za naredni period, nakon 2016.godine pripremaće Savet za upravljanje migracijama, uz aktivne konsultacije sa operativnim strukturama. Po potrebi, Savet za upravljanje migracijama će formirati i odgovarajuće radne timove. Godišnje planove će usvajati Skupština Grada Novog Pazara (ili drugi nadležni organ lokalne samouprave).

Mehanizmi praćenja, ocenjivanja uspešnosti primene Lokalnog plana i donošenja eventualnih korektivnih mera biće definisani Planom praćenja i ocenjivanja uspešnosti (planom monitoringa i evaluacije).

POGLAVLJE 9. Praćenje i ocena uspešnosti (monitoring i evaluacija)

- ❖ **Cilj praćenja i ocene uspešnosti (monitoring i evaluacija)** LAP-a je da se sistematično prikupljaju podaci, prati i nadgleda proces primene i procenjuje uspeh LAP-a radi predlaganje eventualnih izmena u aktivnostima na osnovi nalaza i ocena.
- ❖ **Vremenski okvir:** Monitoring (kao sistematski proces prikupljanja podataka) sprovodi se kontinuirano i dugoročno za period 2016-2020 godine. Evaluacija (kao analiza podataka i donošenje ocene o uspešnosti) vršiće se periodično – jednom godišnje i podnosiće se izveštaj Gradskom veću Novi Pazar. Finalna evaluacija obaviće se na kraju 2020.godine.
- ❖ **Predmet monitoringa i evaulacije:** Monitoring i evaulacija uključuju celovito sagledavanje ispunjenja aktivnosti – zadataka i specifičnih ciljeva.
- ❖ **Ključni indikatori uticaja za praćenje i ocenjivanje uspešnosti primene Lokalnog akcionog plana** će biti sledeći:
 - Broj novih usluga- lokalnih mera / programa za izbeglice, interno raseljena lica i povratnike;
 - Struktura korisnika/ca usluga i mera / programa;
 - Obuhvat izbeglih, IRL i povratnika poreadmisiji;
 - Nivo uključenosti različitih aktera u pružanje usluga izbeglim, interno raseljenim licima i povratnicima, kao i migrantima u slučajevima migrantskih kriza;
 - Obim finansijskih sredstava izdvojenih za usluge izbeglih,interno raseljenih lica i povratnika;
 - Struktura finasijskih sredstava izdvojenih za usluge za izbegle, interno raseljena lica i povratnike (budžet lokalne smouprave, donatorska sredstva, drugi izvori)

Procesni indikatori su definisani u sklopu tabele Lokalnog akcionog plana.

- ❖ **Metode i tehnike monitoringa i evaluacije:** Za uspešno obavljanje monitoringa i evaluacije koristiće se standardni set alata među kojima su: evidentiranje korisnika, intervjui sa korisnicima (upitnici, razgovori), ankete, izveštavanje i dr.

Savet za upravljanje migracijama će biti odgovoran za praćenje i ocenjivanje uspešnosti rada na primeni Lokalnog akcionog plana – vršeći monitoring (M) i evaulaciju (E). Tim za M i E čine predstavnici/ce stručna lica iz lokalnih institucija i organizacija koje se neposredno ili posredno bave pitanjima izbeglih, interno raseljenih lica, povratnika i migranata, kao i predstavnici/ce korisničkih grupa ovog Lokalnog akcionog plana. Radna grupa će svojim Planom rada definisati način organizovanja monitoringa i evualacije lokalnog plana.